

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу

Кваліфікаційна робота магістра

з перекладознавства на тему:

**«ВІДТВОРЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ УКРАЇНСЬКОЇ
СУЧАСНОСТІ В ІТАЛІЙСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ»**

студента II курсу групи Ммліт 02-21
факультету романської філології і
перекладу
денна форма здобуття освіти
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.052 Романські мови та
літератури (переклад включно), перша –
італійська

Освітньо-професійна програма Сучасні
лінгвістичні і перекладознавчі студії та
міжкультурна комунікація (італійська
мова і друга іноземна мова)

Ковтуна Івана Сергійовича

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,
доцент Миронова Н. В.

Допущено до захисту

«__» _____ року

Завідувач кафедри

_____ *Філоненко Н. Г.*

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ 2022

IL MINISTERO DELL'ISTRUZIONE E DELLA SCIENZA D'UCRAINA
L'UNIVERSITÀ LINGUISTICA NAZIONALE DI KYIV
Cattedra di filologia romanza e neogreca e traduzione

Tesi di laurea di scienza

della traduzione sul tema:

**“RIPRODUZIONE DI REALIA SOCIO-POLITICA DELLA
UCRAINA MODERNA NEL DISCORSO MEDIA ITALIANO”**

Studente di gruppo Mmlit 02-21
Facoltà di Filologia Romanza e Traduzione
Formazione a tempo pieno
specialità 035 Filologia.
specializzazione 035.052 Lingue e letterature
romanze (traduzione inclusa), prima lingua –
italiana.

Kovtun Ivan

Il supervisore:

candidato di scienze filologiche,
professore associato **Myronova Natalia**

Ammessa alla discussione

“ _____ ” _____ *anno*

Il titolare della cattedra

_____ *Filonenko N.*

La scala nazionale _____

Il punteggio _____

Il voto ECTS _____

Kyiv 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ.....	7
1.1. Поняття «реалії» та їх класифікації.....	7
1.2. Загальна характеристика реалій як лінгвістичного явища.....	23
1.3. Характерні особливості медіа-дискурсу.....	26
Висновки до Розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ В МЕДІА ПРОСТОРІ.....	34
2.1. Структурно-стилістичний потенціал медійних суспільно-політичних реалій.....	34
2.2. Прийоми перекладу мовних реалій.....	36
2.2.1. Транскрипція і транслітерація.....	40
2.2.2. Калькування.....	42
2.2.3. Описовий переклад.....	43
Висновки до Розділу 2.....	45
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ УЖИВАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ УКРАЇНСЬКИХ МОВНИХ РЕАЛІЙ В ІТАЛІЙСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	47
3.1. Місце інтернет-платформ у новинному медійному просторі... ..	47
3.2. Особливості уживання суспільно-політичних українських реалій в італійському медійному дискурсі.....	48
Висновки до Розділу 3.....	53
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
РЕЗЮМЕ.....	63

ВСТУП

Сьогодні можна впевнено констатувати, що вся глобальна комунікація зосереджена в Інтернеті. Таким чином, провідну роль у цій сфері відіграють інтернет-ЗМІ. Останні мають великий попит під час вивчення іноземної мови, а також у роботі перекладача. Водночас потребує особливої уваги і робота з лексичними одиницями текстів, і їхнє подальше оброблення. Створенню вкрай необхідної бази для роботи з такими текстами і для подальшого розвинення методики перекладу сприяє дослідження характерних особливостей вживання певних лексичних одиниць в інтернет-виданнях.

Робота базується на працях таких відомих учених, як О.Л. Кундзіч, С.І. Влахов, С.П. Флорін, Г.Д. Томахін, Р.П. Зорівчак, Г.М. Удовіченко та В.А. Вернігорова, які зробили великий внесок у вивчення мовних реалій та у перекладознавство загалом.

Дослідження слів-реалій та їхнє віддзеркалення у перекладах іноземними мовами є дуже важливим у контексті вивчення культурного життя певної країни. Найголовнішим завданням перекладача є вміння вправно, достовірно і зрозуміло перекладати інформацію з однієї мови на іншу. А одним із важливих і основних критеріїв роботи перекладача є розуміння і здатність зіставляти мовні реалії рідної мови з реаліями іншої мови.

Учені-лінгвісти, вивчаючи безеквівалентну лексику, приділяють велику увагу не тільки проблемам її перекладу, а також і її збагаченню та становленню, до того ж обов'язково пов'язуючи це з певним історичним періодом. На думку дослідників, особливе значення має переклад текстів, у яких міститься велика кількість слів-реалій. Такі переклади мають безпосередній вплив і на розвиток культури, і на суспільно-політичне життя людей певних країн. Сьогодні, коли спостерігається інтенсивне налагоджування міжнародних зв'язків, відбувається бурхливе зростання обсягу видання різноманітної літератури, орієнтованої на іншомовного читача.

З огляду на це, у роботі перекладача важливим є ретельний відбір

еквівалентів мовних одиниць, які треба перекласти і які не мають відповідників у мові перекладу, та пошук розв'язання перекладацьких проблем.

Лише за наявності глибоких знань щодо особливостей мовних одиниць конкретної мови, їхньої денотативної та конотативної семантики та структури, можна якісно перекласти безеквівалентну лексику. Проблеми перекладу мовних реалій української мови є складними, адже вони пов'язані не тільки з використанням певної нестандартної лексики, а із особливостями місцевого вживання слів, що може призвести до складності сприйняття тексту.

У цій роботі досліджено особливості існуючих мовних реалій сучасної української мови та проблеми їхнього перекладу на італійську мову.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю добре розуміти та якісно перекладати українські мовні реалії італійською мовою для досягнення повного порозуміння людей, що приймають участь у комунікації.

Мета роботи – дослідити та проаналізувати основні способи перекладу українських суспільно-політичних мовних реалій в італійському медійному дискурсі.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- визначити поняття «реалія» як лінгвістичного явища;
- проаналізувати особливостей слів-реалій та наведення їхньої класифікації;
- визначити поняття «медіа-дискурсу» та представлення його особливостей;
- навести способів адаптації українських мовних реалій до італійської мови.
- дослідити уживання українських суспільно-політичних реалій в італійському медійному дискурсі

Об'єкт дослідження – сучасні українські мовні реалії.

Предмет дослідження – структурно-стилістичні особливості та методи перекладу сучасних українських мовних реалій.

Методи дослідження. В ході дослідження були використані наступні

методи: описовий метод застосовувався з метою пояснення поняття реалії, типології і класифікації реалій та методів її перекладу; метод перекладацького аналізу був використаний з метою характеристики перекладацьких трансформацій під час перекладу українських слів-реалій італійською мовою.

Наукова новизна полягає у систематизації реалій, а також у визначенні особливостей передачі українських реалій при перекладі італійською мовою.

Практична значущість роботи полягає в розв'язанні проблем, пов'язаних з відтворенням семантики мовних реалій, завдяки чому з'явилася можливість використовувати результати роботи для подальшого дослідження мовних реалій в аспекті перекладу та їхнього функціонування в перекладених текстах.

Перекладу мовних реалій іноземних країн необхідно приділяти велику увагу під час вивчення їхніх мов та культур, адже реалії поширені в майже усіх сферах життя людей. Тому якщо немає чіткого розуміння мовної реалії країни, мова якої перекладається, то цей переклад може бути неякісним і недостовірним.

Апробація. Апробацію здійснено на Міжнародній науково-практичній відеоконференції "AD ORBEM PER LINGUAS. ДО СВІТУ ЧЕРЕЗ МОВИ" (Київ, Україна, 25 травня 2022 р.).

Публікації. Проблематику, теоретичні і практичні результати дослідження викладено у тезах доповіді на науковій конференції.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, списку використаних джерел, резюме італійською мовою.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження та її актуальність, сформульовано мету і завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі викладені теоретичні основи вивчення поняття реалії, її загальна характеристика, основні визначення запропоновані різними вченими,

наведено способи класифікації реалії, викладено поняття медійного дискурсу та вчених, які приділили увагу цьому поняттю

У другому розділі роботи розглянуто дослідження суспільно-політичних реалій в медіа просторі та основні прийоми перекладу реалій іншими мовами, буде розглянуто найчастіше уживані способи перекладу та описано переваги та недоліки під час їхнього використання.

Третій розділ присвячено дослідженню уживання і способах перекладу суспільно-політичних українських мовних реалій на прикладі їх використання у джерелах італійського медійного дискурсу.

У висновках підводяться підсумки дослідження.

Список використаних джерел включає 58 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ МОВНИХ РЕАЛІЙ

1.1. Поняття «реалії» та їх класифікації

Впродовж тривалого часу переклад мовних реалій є предметом наукових досліджень, адже проблема їхнього перекладу існує і сьогодні недостатньо вивчена. Вочевидь, зміни, які зазнає кожне суспільство, впливають на зміни лексичного складу мови на всіх етапах її розвитку.

Переклад як термін має полісемічну природу, його найбільш відоме та найбільш загальне значення пов'язане з процесом передачі значення слова, групи слів, речення чи абстракту з тексту з мови оригіналу на мову перекладу [5]. Термін «переклад» також означає заміну текстового матеріалу мови оригіналу еквівалентним текстовим матеріалом мови оригіналу [2].

Головне завдання будь-якого перекладача – забезпечити адекватність. Адекватність – це повна передача смислового змісту оригіналу і повна функціонально-стилістична відповідність йому. Зрозуміло, що необхідно, щоб зміст вихідного тексту та цільового тексту були ідентичними, тому можна зробити висновок, що переклад має зберігати зміст вихідного тексту: повноцінність перекладу означає повну передачу змісту джерела та повну функціонально-стилістичну відповідність йому [4]. Бархударов вважає повну відповідність досить відносною, оскільки при перекладі неможливо уникнути пропусків або виникає неповна передача понять з оригінальних текстів [3]. Відповідно до цього цільовий текст ніколи не може бути повним і повністю еквівалентним оригінальному тексту. Тому необхідно уточнити, що терміни «еквівалентність» і «адекватність» певним чином відрізняються. Еквівалентність виконує функцію основи комунікативної взаємозамінності, що робить текст перекладом. Термін «еквівалентність» означає передачу за допомогою перекладу змісту оригінального тексту, який розглядається як сукупність інформації, що

міститься в тексті, включаючи емоційну, стилістичну, образну, естетичну функції мовних одиниць. Таким чином, еквівалентність є більш широким поняттям, ніж «точність» перекладу, яка означає лише збереження логічного змісту оригінального тексту. Тобто рівень еквівалентності – це вимога максимальної відповідності оригінальному тексту. За змістом адекватний переклад є еквівалентним, хоча рівень умовної подібності між оригінальним текстом і цільовим може бути різним. Найбільш повна еквівалентність означає максимально можливу подібність між текстами. Еквівалентний переклад не завжди буде вважатися адекватним лише тому, що він задовольняє вимогу умовного наближення до оригіналу.

Багато дослідників присвятили свою роботу вивченню реалій. Це питання досліджується досить інтенсивно і вміло, але воно все ще залишається актуальним і, в чомусь, досить новим для сучасних науковців, оскільки життя людей розвивається і змінюється, створюючи нові реалії, уявлення, які потребують бути вивченим. Крім того, це питання все ще актуальне, тому що ми можемо знайти сфери дослідження реалій, які недостатньо вивчені, і спробувати спостерігати реалії в цих невідомих областях

Реалії, як мовні одиниці, давно були в центрі уваги багатьох закордонних і вітчизняних дослідників-мовознавців. Видатний український письменник, перекладач і перекладознавець, автор праць з питань мовної культури О.Л. Кундзіч першим застосував термін «реалія» у 1954 році в своїй роботі «Перекладацька мисль і перекладацький недомисел». У цій статті він відзначав, що реалії мають власні структурні особливості і поділяються на реалії у формах простого, похідного та складного слів, а також у формі аббревіатури, стійкого словосполучення та речення. Йому належать праці з відродження українського перекладу, які вміщено в його збірниках «Дієзи в ключі!», «Слово і образ» та «Творчі проблеми перекладу» що були надруковані посмертно.

Поняття мовних реалій досліджували вчені-лінгвісти С.І. Влахов і С.П. Флорін у своїх роботах ще на початку 50-х років. Вони відзначали, що мовні реалії є носіями колориту національної самобутності і звертали увагу на

«неперекладні» елементи. У 1980 році була опублікована їхня книга «Неперекладне в перекладі», в якій було представлено характеристику, класифікацію і способи перекладу мовних реалій [10].

На думку В.А. Вернігорової, переклад реалій – це частина великої і дуже важливої проблеми, яка стосується передачі національної та історичної своєрідності з часів саме зародження теорії перекладу як самостійної дисципліни [8].

Найдавніша і найскладніша проблема перекладу, безумовно, полягає в можливості адекватного перенесення змісту того чи іншого тексту з однієї мови на іншу. Оцінюючи адекватність перекладу, аналітики часто дозволяють собі не замислюватися ні про те, у якому разі висновки такого аналізу можуть бути визнані достовірними, ні про ступінь достовірності запропонованих висновків. Граматико-перекладний метод вивчення іноземних мов підспудно вселяє нам думку, що в перекладі, щоб він зміг стати прекрасним, все має бути відтворено – і слова, і граматичні конструкції, і дієслівні часи, і фразеологічні вирази, і навіть морфеми. Тим часом уважне вивчення перекладених текстів показує, що кінцева адекватність, т. е. адекватність перекладу всього тексту, відмінно узгоджується з деякими «неточностями» у перекладі одиниць того ж тексту. Саме поняття точності/неточності перекладу стосовно елементарних одиниць і до цілісного тексту залежить від багатьох факторів. Очевидно одне: перекладач повинен зробити все, що від нього залежить, щоб «перевирозити» виражене автором.

Переклад реалій – частина великої та важливої проблеми передачі національної та історичної своєрідності, яка сягає, ймовірно, самого зародження теорії перекладу як самостійної дисципліни. Про реалії, як про показники колориту, заговорили лише на початку 50-х років. Л.М. Соболев 1952-го року вживає термін «реалія» у сучасному його розумінні і навіть дає йому досить витриману дефініцію [36, с. 290]. Про реалії також пише Г.В. Чернов, який, проте, переважно їх називає «безеквівалентною лексикою» [46]. А.Є. Супрун розглядає реалії як «екзотичну» лексику [37], а В.Л. Россельс намічає деякі з основних рис реалій як перекладацької категорії [33]. Таким чином, можна з упевненістю

заявити, що цю проблему тією чи іншою мірою розглядали всі теоретики перекладу.

Саме слово «реалія» походить від латинського прикметника середнього роду множини *realis*, -e, *realia* – «речовий», «дійсний», яке перетворилося під впливом аналогічних лексичних категорій на іменник жіночого роду. Цим словом позначають матеріально існуючий чи існуючий предмет, нерідко пов'язуючи його за змістом із поняттям «життя»; Наприклад, «реалії європейського життя». Згідно ж словниковим визначенням, реалія є «будь-який предмет матеріальної культури», «у класичній граматиці різноманітні чинники... такі як державний устрій даної країни, історія та культура даного народу, мовні контакти носіїв даної мови тощо з точки зору їх відображення в даною мовою», «предмети матеріальної культури, які є основою для номінативного значення слова». Таким чином, у перекладознавстві терміном «реалія» позначають слова, які називають згадані вище предмети та поняття.

Поняття «переклад реалій» двічі умовно: реалія, як правило, неперекладна (у словниковому порядку і, знову ж таки, як правило, вона передається (в контексті) не шляхом перекладу. А. В. Федоров писав, що «немає такого слова, яке не могло б бути перекладено іншою мовою, хоча б описово, тобто поширеним поєднанням слів даної мови» [44, с.182].

Як правило, перекладачі стикаються з двома основними труднощами передачі реалій: відсутність у мові перекладу еквівалента - за відсутності у носіїв цієї мови референта, що позначається реалією, і необхідність, поряд з предметним значенням (семантикою) реалії, передати і колорит (конотацію) – її національне та історичне забарвлення. Незнайомою найчастіше є чужа реалія. Автор вводить її в текст художнього твору при описі нової для носія даної мови дійсності, наприклад, у романі з життя такого народу, в такій країні, оповідаючи про чужий для читача побут у тому чи іншому епізоді. Ці незнайомі читачеві оригіналу слова вимагають такої подачі, яка дозволила б сприйняти описуване, відчувши водночас той специфічний «аромат чужості», характерний місцевий чи національний історичний колорит, заради якого й допущені чужорідні елементи в текст.

Мовні реалії, як показники колориту, почали вивчати ще в середині ХХ сторіччя. З одного боку під мовними реаліями розуміють явища, пов'язані з певними національними культурами, які не притаманні іншим культурам, а з іншого – мають на увазі мовні одиниці, які позначають ці явища.

До таких слів-реалій часто відносять: власні імена, топоніміку, найменування дуже специфічних для певного регіону предметів побуту, матеріальної і духовної культури, традиції, явища, що характерні для сфер суспільного, економічного і державного життя тощо. Нерідко вчені-лінгвісти називають реалії екзотизмом [2, с. 223]. Зауважимо, що екзотизми – одиниці іноземного походження, які повністю зберігають свій колорит. Мовні реалії – більш загальне поняття, їхній переклад і перенесення до іншої культури зі збереженням національного колориту викликають особливий інтерес у царині перекладознавства.

Наприклад, такі учені, як С.І. Влахов і С.П. Флорін, вважали, що реалії – це слова (і словосполучення), які є назвами об'єктів. Вони зазначали, що реалії характерні для позначення побуту, культурного, соціального і історичного розвитку певної країни і навпаки ці слова чужі для населення іншої спільноти. Як носії національного та історичного колориту мовні реалії зазвичай не мають точних відповідників в іншій мові, отож їх взагалі не можна перекладати на загальних засадах, вони вимагають особливого підходу [7].

За визначенням О.С. Ахманової, реалії – це «в класичній граматиці різноманітні фактори, що визначаються зовнішньою лінгвістикою, такі як державний устрій країни, історія та культура даного народу, мовні контакти носіїв даної мови і т.п. з точки зору їхнього відображення в даній мові» [2, с. 381].

Особливістю реалій вважав відомий мовознавець Г.М. Удовіченко є те, що з ними зв'язані особисті знання і асоціації певних представників культури і носіїв мови, які не мають представників інших культур, які розмовляють іншою мовою [41-43]. Так, Г.М. Удовіченко у своїх роботах наголошував, що переклад мовних реалій має відтворювати та передавати читачеві їхній особливий національний колорит, включаючи також їхню унікальність.

Між реаліями і термінами є принципова різниця. Основою наукової лексики є терміни; їх обсяг – спеціальна, наукова література; в інших сферах, насамперед у художній літературі, вони вживаються з певною стилістичною метою. Реалії переважно зустрічаються в художній літературі тому, що репрезентують елементи локально-історичного колориту; ми знаходимо їх і в деяких описових науках, але зараз вони використовуються, перш за все, як позначення описуваних об'єктів. [22].

Отже, слова-реалії – це перекладознавчі категорії, слова певної мови, що є віддзеркаленням поняття соціально-історичного та культурного контексту, вони властиві певному народові та надають національного забарвлення.

Вочевидь, для точного, правильного перекладання мовних реалій треба мати певні знання, тобто володіти фоновою інформацією.

Учений-лінгвіст В.С. Віноградов фоновою інформацією вважав відомості про соціально-культурне життя, що притаманне лише для певної нації та відображено в її мові. На думку вченого, «фонова інформація містить в собі специфічні факти історії, особливості державного устрою та географічного середовища національної спільноти, характерні предмети матеріальної культури, фольклорні поняття тощо» [9].

Тепер існує багато класифікацій мовних реалій, але найбільш ґрунтовною вважається класифікація, запропонована ученими-лінгвістами С.І. Влаховим та С.П. Флоріним, які вивчали мовні реалії під різними кутами зору.

Спиратимемось на типологічну структуру С.І. Влахова та С.П. Флоріна, оскільки вони надають деякі з найдетальніших класифікацій реалій. У своїй монографії «Непереводимое в переводе» С.І. Влахов і С.П.Флорін намагаються класифікувати реалії кількома способами відповідно до трьох конкретних критеріїв і приходять до таких типологій:

1. тематична типологія;
2. локальна типологія;
3. часова типологія.

Перш ніж говорити про досить розгорнуту тематичну типологію,

розглянемо дві останні класифікації, оскільки вони потребують уточнення та викликають низку важливих питань.

Локальна типологія реалій С.І.Влахова і С.П.Флоріна є досить суперечливою. Плутанина виникає через те, що іноді вони розглядають реалії як абсолютну категорію – тобто категорію, яку можна досліджувати в одномовному контексті, без урахування перекладу. Розглянуті під таким кутом зору, реалії перестають бути випадками лексичних прогалин і стають лише більш-менш стабільним тематичним класом у лексиконі певної мови. З огляду на це, можливо, було б корисно розглянути їх класифікацію, оскільки це може допомогти краще визначити межі реалій як концепції, а також розробити нову типологію, яка може дати певне розуміння того, як певні типи реалій пов'язані між собою. до конкретних процедур перекладу.

С.І. Влахов і С.П.Флорін підкреслюють, що термін «місцева типологія» є дещо умовним, оскільки реалії групуються вченими в спеціальні категорії не суворо на місцевій основі, а радше відповідно до двох нерозривно переплетених критеріїв:

- національне походження референта реалії;
- задіяна мовна пара.

Далі вчені пропонують два типи класифікації:

- 1 оригінальні (власні реалії мови);
- 2 іноземні (реалії, чужі даній конкретній мові).

Ці категорії досить неоднозначні, оскільки пропонують обговорення реалій не як проблеми перекладу, а як лексичного класу в одній конкретній мові, де співіснують різноманітні оригінальні та запозичені специфічні для культури слова. Вчені зазначають, що може бути важко розпізнати в тексті реалії, які є частиною власної культури. Однак не зовсім зрозуміло, коли і чому може виникнути проблема розпізнавання, якщо нас не хвилює переклад. Проте у випадку перекладу, незалежно від того, чи працює перекладач зі своєї рідної мови чи на неї, реалії не особливо важко розпізнати, оскільки їм бракує доступних відповідників у перекладі мови.

Коли мова йде про другу категорію – реалії, чужі конкретній мові, – С.І.Влахов і С.П.Флорін, по суті, обговорюють запозичені слова, які не повністю асимільовані в даній мові та зберігають частину свого екзотичного відтінку: напр. бринза і бізнес для української, і sputnik для багатьох європейських мов. Крім очевидного оновлення того, що слово «бізнес» тепер стало непозначеним частим словом в українській мові і, звичайно, не вважається чужорідним, зазначимо, що аналіз запозичених слів у певній мові не має особливого значення для вивчення реалій у перекладі якщо тільки запозичення не розглядаються як рішення перекладу.

Реалії розглядаються як відносна, а не абсолютна категорія, що представляє теоретичний інтерес до перекладознавства лише при порівняльному аналізі в даній парі цільової мови і мови оригіналу. Позначаючи унікальні об'єкти певної культури, реалії справді становлять відносно стабільну лексичну групу щодо більшості мов. Однак у перекладознавстві вивчення цієї лексики має найбільший сенс у зв'язку з конкретними мовами.

Більше значення для перекладознавства (а також лексикографії та контрастивної лінгвістики) має друга частина локальної типології С.І. Влахова і С.П.Флоріна, де вони класифікують реалії щодо мовних пар, використовуючи термінологію В.П.Беркова [4]:

В. Стосовно мовної пари:

- 1 зовнішні реалії;
- 2 внутрішні реалії.

Намагаючись зменшити неоднозначність внутрішньої проти зовнішньої опозиції, С.І. Влахов і С.П. Флорін пропонують іншу локальну типологію реалій, а саме, вони розрізняють національні, регіональні та міжнародні реалії.

На думку вчених, національні реалії позначають предмети та явища, що належать одній нації і є чужими для людей за межами даної країни. Вони також стверджують, що більшість реалій є такими, тому термін «національні реалії» може здатися майже зайвим. Однак, як зазначають С.І. Влахов і С.П.Флорін, є численні винятки. Існують реалії, мають чітку національну ідентичність, але є

багато інших слів – регіональних реалій, – які, як кажуть вчені, «перетнули кордони певної країни» і увійшли в інші мовні спільноти, не обов'язково сусідні, таким чином поширюючись у багатьох країнах, часто разом зі своїми референтами. Ці слова увійшли в лексикон кількох мов. Питання регіональних реалій певною мірою висвітлюється в обговоренні того, що кваліфікується як внутрішні реалії. Було зазначено, що встановити чіткі межі в цьому випадку непросто, оскільки вони залежать від того, наскільки добре конкретне слово інтегровано в мову одержувача, що саме по собі є складним питанням.

Так само В.Г.Костомаров і В.Н.Верещагін у своїй класифікації об'єднують регіональні реалії в окрему категорію – «тюрцизми, монголізми тощо» [23]. На їхню думку, цю лексику можна назвати «подвійними випадками безеквівалентності»: по-перше, вони не мали відповідників і тому були запозичені з різних мов, а сьогодні їм бракує відповідників при перенесенні в інші мови. Що стосується численних слів, що позначають радянські явища, то на відміну від Костомарова і Верещагіна, які відокремлюють їх від інших типів реалій («советизмів» за їхньою термінологією), С.І. Влахов і С.П.Флорін відносять їх до регіональних реалій. Проте їх можна також розглядати як

Що стосується міжнародних реалій, С.І. Влахов і С.П. Флорін наголошують на двох їх аспектах:

- 1 вони присутні в лексиконі великої кількості мов;
- 2 водночас вони зберігають частину свого оригінального національного колориту.

Оскільки ці слова пристосовуються до фонетичних, орфографічних і граматичних правил мови-реципієнта, вони можуть набувати дещо відмінних форм у різних мовах. Загалом, хоча ці реалії були запозичені давно й тепер повністю асимільовані багатьма мовами, а також включені до одномовних словників, вони зберігають певну частину свого оригіналу екзотичність.

Незважаючи на екзотичний відтінок, те, що С.І. Влахов і С.П.Флорін називають міжнародними реаліями, відрізняється як від національних, так і від регіональних реалій одним важливим аспектом: строго кажучи, вони дійсно

мають словникові аналоги, оскільки вони вже знайшли свій шлях до одномовних словників цільової мови як запозичення. Питання полягає в тому, наскільки добре вони засвоюються конкретною мовою і, отже, якою мірою вони, як очікується, будуть впізнавані цільовим читачем.

Крім національних, регіональних і міжнародних реалій, С.І. Влахов і С.П.Флорін виділяють ще дві групи: місцеві реалії (діалектні та соціолектні слова, які мають ключові риси реалій) і мікрореалії (ще вужча категорія реалії), які використовуються лише в конкретному місті, селищі чи селі. На практиці розрізнити національні та місцеві реалії не так легко.

Обговорення локальних типологій С.І. Влахов і С.П.Флорін виявляє складність і неоднозначність концепції реалій, що робить її складним об'єктом дослідження. Що стосується перекладу, можливо, не дуже важливо, чи є реалії місцевими, національними чи регіональними. У більшості випадків, оскільки вони так само незнайомі цільовій аудиторії (за винятком міжнародних реалій), перекладач, швидше за все, вибере рішення, яке зробить значення цих слів явним, якщо він/вона свідомо не вирішить піти на більший іноземний розчин. Однак, якщо західний перекладач має справу з реаліями, які походять з європейської, рішення перекладу можуть бути іншими, іноземний читач може зробити висновок про значення транслітерованих реалій, якщо вони мають германське або латинське коріння.

Згідно з часовим критерієм С.І. Влахов і С.П. Флорін розрізняють дві великі групи реалій:

- 1) сучасні;
- 2) історичні.

Вчені не уточнюють, де провести межу між цими двома класами, але з їхнього подальшого обговорення реалій стає зрозуміло, що «історичні» охоплюють усі реалії, що позначають предмети та явища, які сягають часу до Жовтневої революції. Не роблячи явної спроби скласти більш детальну класифікацію, автори все ж вказують, що, наприклад, реалії можуть належати до різних епох історії. Як їхня загальна часова класифікація, так і подальше

розмежування між різними епохами не дуже специфічні. Науковці, наприклад, не коментують випадки, коли реалії «мандрують у часі» – тобто, хоч і сягають ранньої історії, але все ще широко вживаються в сучасній мові. Крім того, не зовсім зрозуміло, які наслідки їхня типологія має для стратегій перекладу.

Костомаров і Верещагін пропонують досить неоднозначну загальну класифікацію реалій. З самого початку вони визнають, що це не ґрунтується на одному чіткому критерії. Проте очевидно, що три з семи категорій визначаються часовим параметром:

1) демократизми – слова та усталені вирази, що позначають поняття, що виникли (і частково виведені з пасивного словника) у зв'язку зі зміною політичного режиму.

2) радянизми – слова, що виражають поняття, які виникли внаслідок жовтня 1917 р. Важливо зазначити, що оскільки радянська доба вже в минулому, Костомаров і Верещагін трактують ці реалії. Більше схожі на історичні, на відміну від С.І. Влахова і С.П.Флоріна, які писали свою книгу в пізніший час і вважали радянські реалії сучасними.

3) історизми – застарілі слова, що позначають предмети та явища попередніх історичних періодів. Під «попередніми історичними періодами» вчені, мабуть, мають на увазі не тільки різні дореволюційні епохи, а й радянську епоху. Зважаючи на відсутність єдиного загального критерію для відповідної класифікації, мабуть, не дуже дивно, що, окресливши категорію радянських реалій, Костомаров і Верещагін включають, серед інших слів, приклади радянських реалій у своїх обговореннях історичних реалій.

Крім того, В.Г.Костомаров і Е.М.Верещагін виділяють досить розпливчасту групу реалій, які вони називають «назвами предметів і явищ традиційного побуту». Далі вони наводять численні приклади типів одягу, їжі, напоїв, ігор, музичних інструментів, пісень, танців та одиниць вимірювання: серед іншого. Велику кількість цих слів важко віднести до якогось конкретного історичного періоду, оскільки це реалії «подорожі в часі», згадані вище. Вони все ще широко поширені або обмежено використовуються сьогодні.

Нижче наведено можливий спосіб об'єднання наведених вище часових типологій:

I. невизначений (усі реалії, які важко віднести до певного історичного періоду);

II. визначений:

1. сучасний (пов'язаний з пострадянським часом);

2. історичний:

- пов'язані з дорадянськими часами;

- пов'язані з радянськими часами.

У художньому перекладі реалії різних історичних періодів сприяють створенню атмосфери відповідної епохи. Тому перекладачам часто потрібно передати не лише референтне значення реалій, про які йдеться, але й їхні історичні конотації. Застарілі реалії, як правило, стилістично позначені, що робить їх ще більш стійкими до перекладу.

Ще одне важливе питання – це знайомість слова в спільноті цільової мови, тобто ступінь його асиміляції. С.І. Влахов і С.П. Флорін стверджують, що це слід розглядати як часову проблему. За критерієм знайомства вони розрізняють дві категорії реалій:

1. знайомі;

2. незнайомі.

Вчені охоче визнають, що ці поняття досить відносні та розпливчасті, але намагаються зробити їх дещо більш конкретними. Вони зазначають, що іншомовна лексична одиниця стає «знайомою» через часте вживання – коли часто зустрічається в літературі, використовується в засобах масової інформації та повсякденному мовленні. Процес лінгвістичного запозичення тривалий і складний, тому не так легко визначити момент, коли слово повністю інтегрується в мову-реципієнт. Зазвичай, коли нове слово входить до загального вжитку – тобто стає частиною словника все більшої кількості людей – воно зрештою включається до поважного словника, який отримує «офіційне визнання». Однак, як правило, оновлення словників, навіть у нашу цифрову епоху, не встигають за

всіма новими явищами, що виникають у мові, тому перевірка того, чи включено слово до одномовного словника, не є цілком надійним способом позначення. Проте, окрім широких громадських опитувань, які не завжди можливі, існує не так багато інших способів визначити, чи нове слово вже прийнято мовною спільнотою та чи можна вважати його запозиченим. Маючи це на увазі, С.І.Влахов і С.П. Флорін припускають, що наведений вище розподіл між знайомими і незнайомими реаліями можна приблизно представити таким чином:

- 1) лексичні одиниці, що входять до словників мовної мови;
- 2) лексичні одиниці, які не ввійшли до словників перекладної мови.

Вчені визнають, що така типологія є багато в чому занадто формальною та довільною, але вважають її корисною для пояснення та прогнозування вибору процедур перекладу. У випадку письмового перекладу цей підхід є особливо дійсним, оскільки перекладачі активно використовують словники та можуть покладатися на них, коли сумніваються, чи передавати реалію за допомогою запозиченого слова чи іншим чином. Ця класифікація корисна ще в одному аспекті: на відміну від нечіткого локального розрізнення, запропонованого С.І.Влаховим і С.П. Флорінін (національні, регіональні та міжнародні реалії), словниковий принцип є специфічним для мови. Іншими словами, хоча ми можемо лише припустити, що карбонарії є міжнародно поширеним словом, одним із способів визначити, чи воно відоме в конкретній мовній спільноті, буде пошук його в одномовному словнику. Висока частота в корпусі цільовій мові є ще одним свідченням асиміляції іншомовного слова.

Загалом одна з ключових характеристик реалій полягає в тому, що вони позначають унікальні об'єкти та явища певної культури і, навіть будучи запозиченими, не втрачають своєї асоціації з вихідною культурою. Таким чином, зі стилістичних чи інших цілей вони можуть бути опущені або замінені. Незалежно від того, коли відбулося запозичення, ці слова не були в мові-рецепторі достатньо довго, щоб стати стилістично нейтральними і часто залишали перекладачеві певний простір для вибору в бік стратегії більш одомашнення або більш іноземної стратегії.

Тематична класифікація реалій є найбільш широкою та детальною серед типологій С.І. Влахова і С.П. Флоріна. Він був розроблений насамперед з метою показати семантичне різноманіття реалій, але також як спроба виявити, як семантичне поле даної реалії може бути пов'язане з конкретними процедурами, які використовуються перекладачами для його передачі. Крім того, типологія надає можливий шаблон для того, як можна структурувати обговорення цієї стійкої до перекладу лексики. Дати вичерпний виклад усіх реалій у вибраних текстах є неможливим завданням. Тому зосередимось на ряді реалій з різних тематичних груп і обговорити, як семантичний зміст певного типу реалій може вплинути на вибір рішення перекладу.

С.І. Влахов і С.П. Флорін поділяють реалії на такі категорії:

1) Географічні реалії;

2) Етнографічні реалії.

- За предметною ознакою;

- За місцевою ознакою (в залежності від національної та мовної залежності [11]).

Розглянемо детальніше цю класифікацію.

Предметна ознака.

Географічні реалії:

— найменування об'єктів фізичної географії і метеорології (*море, степ, циклон*);

— найменування географічних об'єктів, пов'язаних з діяльністю людини (*водосховище, крига*);

— найменування ендеміків (*калина, карпатська ялинка*).

Етнографічні реалії:

— побут: їжа, напої, побутові заклади тощо (*борщ, горілка, шинок*); одяг (*кептарик, бриль, вінок, намисто, вишиванка*), житло, меблі, посуд тощо (*хата, піч, макітра*), транспорт, засоби та водії (*бричка, підвода, вершник*);

— праця: професії, знаряддя та організація праці (*бригадир, серп, колгосп*).

— духовна культура і мистецтво: музика і танці (*гопак*), музичні інструменти (*бандура, сопілка*), фольклор (*коломийки, щедрівки*), театр, інші мистецтва та предмети мистецтва (*містерія, гончарний круг*), виконавці (*кобзар*), звичаї та ритуали (*коляда, сватання*), свята та ігри (*Великдень, Івана Купала*), міфологія і персонажі казок (*Вій, Котигорошко, мавка*), культи і культові будівлі та предмети (*церква, хоругви*), календар (*бабине літо*);

— етнічні об'єкти: етноніми (*гуцул*), прізвиська жартівливі або образливі (*хохол*), найменування осіб за місцем проживання (*киянин, одесит*);

— міри і гроші: одиниці мір (*пуд*), грошові одиниці (*гривня*), простомовні найменування мір і грошей (*сотка*);

— суспільно-політичні реалії: адміністративно-територіальний устрій, адміністративно-територіальні одиниці (*область*), населені пункти (*хутір*), деталі населеного пункту (*ряд*);

— органи та носії влади (*рада, гетьман*);

— суспільно-політичне життя: політична діяльність та діячі (*рухівці*), патріотичні та суспільні рухи і їхні діячі (*майданівці*), соціальні явища та рухи (*бізнес*), звання, титули, звернення (*пані, добродію*), заклади (*загс*), навчальні заклади (*лицей*), культурні установи, стани та касти (*мужик*), станові знаки і символи (*тризуб*);

— військові реалії: підрозділи (*сотня*), зброя (*гвинтівка*), обмундирування (*бронежилет*), військові службовці і командири (*отаман*).

За місцевою ознакою розрізняють наступні реалії:

— у площині однієї мови *свої реалії* – здебільшого споконвічні слова певної мови (*дерга* – незшита частина жіночого одягу нижньої частини тіла, верхній жіночий одяг у вигляді плахти темного кольору); *чужі реалії* – запозичення, тобто слова іншомовного походження в словниковому складі мови, або кальки, тобто переклади назв чужих для певного народу об'єктів, або транскрибовані реалії з іншої мови (*бринза, бізнес, спутник*);

— у площині пари мов: *зовнішні реалії* – однаково чужі для обох мов

(*фіорд* – зовнішня реалія для болгарської або будь-якої іншої мови, окрім норвезької; *внутрішні реалії* – слова, які належать одній з пари мов, і отже, чужі для іншої мови (*фіорд* – для пари української і норвезької мови, для норвезької мови буде внутрішньою реалією [35, с. 156].

За історико-семантичною ознакою можна виділити:

- власне реалії – існуючі предмети або явища навколишньої дійсності, з якими співвідноситься дана мовна одиниця (*коломийка, трембіта*);
- історичні реалії – семантичні архаїзми. Вони вміщують фонові знання культурної спадщини. Крім національного, для них характерний хронологічний колорит [6] (*чернь* – простий народ, низи суспільства; духовно обмежене середовище, маса, верства тощо, позбавлена високих помислів і бажань).

За структурним планом виділяються:

- реалії-одночлени (*кобзар*);
- реалії-полічлени номінативного характеру (*троїста музика*);
- реалії-фразеологізми (*дати гарбуза* – відмовити під час сватання):

Реалії як одиниці перекладу поділяються на:

- скорочення (*УДАР* – *Український Демократичний Альянс за Реформи*);
- слова (*козак, Водохреща*);
- словосполучення (*Запорізька Січ*).

Реалії як одиниці перекладу поділяються на:

- скорочення (*УДАР* – *Український Демократичний Альянс за Реформи*);
- слова (*козак, Водохреща*);
- словосполучення (*Запорізька Січ*).

Щодо семантичного наповнення, можна констатувати, що кожна мовна реалія складається з визначеної кількості смислових одиниць, що створюють її значення. Але зазначимо, що разом з тим існують також і конотативні семи, що містять в собі інформацію про етнокультуру народу та вказують на їхню етнічну належність.

Таким чином, існує безліч різноманітних визначень і класифікацій мовних реалій, які дають змогу зрозуміти це цікаве поняття.

1.2. Загальна характеристика мовних реалій як лінгвістичного явища

За визначенням відомого мовознавця М.П. Кочергана, мовознавство, або лінгвістика, – «наука яка вивчає природну людську мову загалом і мови світу як її представників» [24, с 7].

Відомо, що у світі існує більш ніж п'ять тисяч мов. У кожній країні народ розмовляє власною мовою. Однак існує думка, що можливо всі ми розмовляємо однаковою мовою, адже всі мови мають багато спільних слів.

Кожна мова є здобутком народу певної країни. До того ж вона є не тільки головним важливим засобом спілкування людей, але й духом народу. Вона являє собою засіб формування особистості щодо її духовних якостей. Мова завжди віддзеркалює менталітет народу і його історію, а також дає змогу краще розуміти людей в різні періоди їхнього життя.

Чимало вчених мовознавців та фахівців у сфері інших наук цікавить проблема співвідношення розвитку культури та мови. Адже всі події, що відбувалися в певній країні та в її культурі мали своє відображення у мові і впливали на її розвиток. Саме тому можна безумовно наполягати на тому, що мова певного народу має свій особливий культурний код. І таким своєрідним характерним кодом виявляються слова-реалії.

Переклад реалій – дуже клопітка, нелегка справа. Адже від досконалого якісного перекладу залежить правильне розуміння людьми мови, якою вони не володіють, а також чи зможуть вони вірно зрозуміти певну важливу для них інформацію. Мовні реалії – це частина безеквівалентної лексики, але при цьому вони належать до найменше вивчених сьогодні лінгвістичних одиниць.

Переклад реалій вимагає від перекладача особливої обережності. Хоча ми маємо на увазі поняття та об'єкти, які можна точно описати і визначити, перекладаючи їх на цільову мову можуть виникати значні відхилення та варіації.

Це пов'язано з тим, що за частотністю вживання, за роллю в мові, за побутовим значенням слова, що називають реалії, не мають термінологічного забарвлення; вони не виділяються навіть у найповсякденнішому змісті вихідного тексту, тому є звичайними для вихідної мови, що є найбільшою складністю для перекладача. Для правильного перекладу реалій необхідно враховувати такі чинники: тип тексту, значення реалій у тексті, тип реалій та їх системну роль у культурі вихідної мови. , ступінь сприйняття незвичайних словосполучень і «екзотичних» виразів у мові перекладу. Зрозуміло, що для передачі визначення предметів, які використовуються в мові оригіналу, і зображень, пов'язаних з ними, необхідно мати певне усвідомлення реальності, описаної в тексті оригіналу. У теорії перекладу таке усвідомлення називається «фоном», який є комплексом уявлень про реальний фон життя в країні вихідної мови [3, с. 93]. Фонова лексика - це слова або вирази, що мають додаткове значення і певну семантико-стилістичну відтінок, що впливають на основне значення і відомі всім людям, що належать до певної мовної групи.

Зараз проблеми, пов'язані з співвідношенням мови і культури країни, розглядаються багатьма вченими-дослідниками, наприклад, такими мовознавцями, як Є.М. Верещагін і В.Г. Костомаров. Важливості ролі мовних реалій і їхнім значенням у розумінні людей приділяється багато уваги у роботах науковців В.С. Віноградова і Н.І. Паморозської.

Надзвичайно важливе значення мають слова-реалії у дуже складному процесі міжкультурної комунікації, адже вивчення кожної національно-маркованої лексики дає багато знань про особливості даної мови, розширює кругозір щодо життя країни досліджуваної мови.

Чимало вчених-мовознавців, таких, наприклад, як Є.М.Верещагін та Р.П.Зорівчак, досліджували мовні реалії ще й з точки зору лінгвокраїнознавства. Відома вчена Р.П. Зорівчак у роботі, присвяченої вивченню мовних реалій писала: «Реалії – це моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає традиційно закріплений за ними комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови- сприймача» [19].

Отже, «реалія» позначає не тільки самі слова, а також словосполучення та фразеологізми. Відомо, що велика кількість реалій-фразеологізмів мають за прототипи звичайні повсякденні життєві ситуації, які містять в собі інформацію про національно-культурні риси народу і країни.

Зауважимо, що водночас важливо розуміти не лише фразеологізми, але й ідіоми. Треба мати на увазі, що деякі з цих слів мають схожі відповідники в мовах різних народів. Проте є й цілком зрозумілі ідіоми, значення яких можна усвідомити, якщо мати уявлення про культуру та реалії, з якими вони пов'язані.

Мовні реалії – складова частина культури кожної мови. Поява нових реалій призводить до виникнення раніше не вживаних слів у мові. Водночас мовні реалії мають характерну відзнаку за їхнім характером, що має предметний зміст. Інакше кажучи, мовні реалії можуть виникати в рамках і окремого людського колективу, і певної установи. Мовні реалії також мають специфічний притаманний і тимчасовий колорит [7]. Вони дуже швидко реагують на всі повсякденні зміни в розвитку певного суспільства, тому що реалії найбільш тісно пов'язані насамперед з культурою. Серед реалій можна виділити неологізми, історизми та архаїзми. Під час перекладацької роботи всі наведені типи реалій потребують кропіткого, ретельного та персонального підходу [30].

За визначенням відомого мовознавця Г.Д. Томахіна, мовні реалії – це «назви властивих тільки певним націям і народам предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, імена національних і фольклорних героїв, міфологічних істот і т.п.» [40]. Отже, можна зробити висновок, що слова-реалії містять в собі поняття різноманітних предметів, всіляких явищ побуту, культурних і історичних подій, які є характерними для певної країни та її народу. Таким чином, Г.Д. Томахін дав визначення мовної реалії з боку визначення реалії-предмета, не розглядаючи питання про способи їхнього перекладу.

Отже, слова-реалії є вельми самобутнім і неоднозначним лінгвістичним явищем у мовознавстві. Вони дуже швидко віддзеркалюють всі зміни, що трапляються в суспільстві. Завдяки появі нових реалій відбувається виникнення

НОВИХ СЛІВ ТА ПОНЯТЬ.

1.3. Характерні особливості медіа-дискурсу

Кінець XX – початок XXI сторіччя відзначений тим, що у мовознавстві розвивалося багато гібридних лінгвістичних дисциплін, а саме психолінгвістика, нейролінгвістика, психосемантика, інтернет-лінгвістика, когнітивна лінгвістика тощо.

Сьогодні Інтернет має дуже велике значення в житті кожного суспільства, адже він є провідним засобом масової інформації, кількість його користувачів величезна, набагато більша за прихильників друкованих книжок та журналів. У теперішній час можна казати про появу поряд з усною та письмовою мовами ще одної особливої третьої форми – електронної мережевої мови, а також найбільшого комунікативного середовища, яке вона обслуговує.

Єдиний інформаційний простір було утворено, завдяки розвитку і поширенню традиційних ЗМІ, але поява Інтернету сприяла об'єднанню багатьох медіа потоків і звела нанівець потребу в друкованих виданнях. Таким чином, Інтернет та інтернет-технології сьогодні стали сучасним провідним джерелом масової комунікації та оброблення важливих інформаційних ресурсів, а також поширення величезних обсягів даних. Отже, маємо дуже потужний вплив засобів масової інформації на мовну поведінку спілкування між людьми. Існує дуже багато досліджень безпосередньо структури медіа дискурсу та його типології, наприклад, наукові роботи Т. ван Дейка, Г.Г. Почепцова, І.В. Лисакової), С.Трієскової, Р.Фаулера, М. Монтгомері, В.Г. Костомарова, Т.Г.Добросклонської, Г.Й. Солханика, А. Белла та інших. Більшість дослідників сходяться в тому, що рівень масової комунікації надає поняттю «текст» нові смислові відтінки, обумовлені медійними властивостями того чи іншого засобу масової інформації [47]. Однією з найважливіших властивостей медіатекстів є їхня «нелінійність», інакше кажучи, наявність складної багаторівневої структури, при якій текст розвивається одночасно у кількох вимірах: вербальному, медійному та

гіпертекстуальному, [34] за рахунок вибудовування міжтекстових зв'язків в Інтернет просторі. Відчуття «об'ємності» медіатексту посилюється завдяки особливостям його розгортання на кожному рівні, що доповнюється різними можливостями поєднання вербальних і медійних компонентів і надає медіатексту ще більш складного характеру [15].

Концепція медіатексту як об'ємного багаторівневого явища доповнюється стійкою системою параметрів, що дозволяє дати гранично точний опис того чи іншого медіатексту з погляду особливостей його виробництва, каналу розповсюдження та лінгвоформатних ознак. Названа система включає такі суттєві параметри, як:

- Спосіб виробництва тексту (авторський - колегіальний);
- Форма створення (усна - письмова);
- Форма відтворення (усна - письмова);
- канал поширення (засіб масової інформації – носій: друк, радіо, телебачення, Інтернет);
- функціонально-жанровий тип тексту (новини, коментар, публіцистика (features), реклама);
- тематична домінанта приналежність до того чи іншого стійкого медіатопіка [13].

Невід'ємною частиною теорії медіадискурсу є комплекс методів вивчення медіатекстів, що відображає міждисциплінарний характер досліджень мовної діяльності у сфері масової комунікації. При цьому особливого значення в умовах наростаючої конвергенції медіаконтенту набуває інтегрований підхід, розроблений у рамках щодо нового, але вже визнаного і поширення напряму – медіалінгвістики. Інтегрований підхід заснований на поєднанні широкого спектру методів різних дисциплін, і включає наступні найбільш значущі та поширені групи методів:

1. по-перше, цілу групу методів лінгвістичного аналізу, що дозволяють виявити базові властивості та характеристики тексту на різних мовних рівнях: лексичному, синтагматичному (поєднаність), стилістичному (використання

тропів, порівнянь, метафор та інших стилістичних);

2. Соціолінгвістичний метод контент-аналізу, або аналізу змісту, що базується на статистичному підрахунку спеціально вибраних текстових одиниць;

3. Метод дискурсивного аналізу, що ґрунтується на концепції дискурсу, і що дозволяє простежити взаємозв'язок між мовною та екстралінгвістичною стороною тексту;

4. Метод критичної лінгвістики, що дозволяє виявити приховану політико-ідеологічну складову медіатексту та заснований на виявленні оціночних, що відображають певні ідеологічні погляди та установки компонентів;

5. Метод когнітивного аналізу, що ґрунтується на вивченні концептуального аспекту медіатекстів, зіставленні різних варіантів інтерпретації подій у ЗМІ та спрямований на виявлення співвідношення реальної дійсності та її медіарезентацій;

6. Метод лінгвокультурологічного аналізу, заснований на виявленні культури – важливих компонентів тексту, як-от: реалій, запозичень, іноземних слів, одиниць безеквівалентної лексики тощо, що дозволяє скласти уявлення про культурологічний аспект того чи іншого твору медіа-мови, його національно-культурну специфіку;

7. Метод власне медіалінгвістичний, що передбачає аналіз тексту з погляду стійкої системи параметрів опису медіатексту, таких як спосіб його створення та відтворення, канал поширення, функціонально-жанровий тип, тематична домінанта та ін. [14].

Зупинимося кожному з названих методів докладніше. Безсумнівно, ключове значення в рамках медіалінгвістики має група власне лінгвістичних методів. Особливо важливим є метод суцільного текстологічного аналізу, що дозволяє виявити закономірності побудови текстів масової інформації на синтагматичному та стилістичному рівнях. Аналіз на рівні синтагматики показує стійку парадигму сполучуваності, характерну для того чи іншого типу текстів, дозволяє виділити цілі групи стійких тематичних колокацій, які регулярно відтворюються при освітленні того чи іншого медіатопіка.

Неоціненну роль у вивченні текстів масової інформації відіграє соціологічний метод контент-аналізу, або аналізу змісту. Заснований на статистичному підрахунку спеціально обраних одиниць тексту (причому не тільки вербальних), метод контент-аналізу надає досліднику масової комунікації найширший спектр можливостей і дозволяє виявити зазвичай приховані соціально-ідеологічні особливості репрезентованої даним текстом дійсності [17].

Найважливішою складовою загальної теорії медіадискурсу є, безумовно, розмежування понять текст – медіатекст та дискурс – медіадискурс. Якщо в рамках традиційної лінгвістики текст визначається як «об'єднана смисловим зв'язком послідовність знакових одиниць, основними властивостями якої є зв'язність і цілісність» [26] (причому мається на увазі, що ці одиниці мають вербальний характер, інакше кажучи, текст – це , Насамперед, послідовність слів), то при перенесенні в сферу мас медіа поняття текст значно розширює свої межі. Тут концепція медіа- тексту виходить за межі знакової системи вербального рівня, являючи собою послідовність знаків різних семіотичних систем – мовних, графічних, звукових, візуальних, специфіка поєднання яких обумовлена конкретним каналом масової інформації. Медіадискурс - це функціонально-обумовлений тип дискурсу, який розуміється як сукупність мовних практик та продуктів мовної діяльності у сфері масової комунікації у всьому багатстві та складності їх взаємодії [49].

Однак відмінності у наданні характеристик медійного дискурсу сьогодні потребують подальшого уточнення. Так, Т.Г. Добросклонська відзначає, що медіа-дискурс – це сукупність процесів і продуктів мовної діяльності у царині масової комунікації в усьому різноманітті та складності їхньої взаємодії [16]. Існує думка, що як особливий вид засобів масової комунікації, медіа-дискурс являє собою соціальне явище, головною функцією якого є вплив на певну досить велику аудиторію за допомогою контентної інформації та оціночних даних, що передають медіа-канали [31].

Ключове значення для вивчення медіадискурсу має метод дискурсивного аналізу, який дозволяє зосередити увагу не лише на зовнішніх формальних

ознаках тексту, але, і це особливо важливо, на цілій низці екстралінгвістичних факторів, що супроводжують його виробництво та актуалізацію. Одним із прикладів численних досліджень, які застосовують метод дискурс-аналізу для опису текстів масової інформації, можуть бути роботи відомого голландського вченого Теуна ван Дейка: «Аналіз новин як дискурсу». Розглядаючи новини як особливий вид дискурсу, Теун ван Дейк наголошує, що структури медіа- текстів можуть бути адекватно зрозумілі лише в одному випадку: якщо ми аналізуватимемо їх як результат когнітивної та соціальної діяльності журналістів з виробництва текстів та їх значень, як наслідок інтерпретації текстів читачами газет і телеглядачами, виробленої з урахуванням досвіду їх спілкування із засобами масової інформації [39].

Досить близький до методу дискурсивного аналізу за своїми завданнями метод критичної лінгвістики щодо нового напрямку в мовознавстві, що виник наприкінці минулого століття. Формулюючи основні положення даного напрямку, англійські лінгвісти виходили з того, що знаки мови та способи їх актуалізації не мають нейтрального характеру. Вони особливо наголошують на необхідності виявлення та опису ідеологічних засобів впливу, що неминуче присутні у кожному творі медіамови [48].

Зазначимо, що І.А. Кожем'якін розглядає два підходи у визначенні поняття медійного дискурсу. Перший полягає у тому, що медіа-дискурс являє собою специфічну словесно-розумову діяльність, притаманну виключно інформаційному простору мас-медіа. Отже даний підхід відокремлює медіа-дискурс від інших типів дискурсу, а саме політичного, релігійного, наукового тощо, за такими його параметрами, як використання мови та комунікативної сфери його впровадження. За другим підходом виявляється, що медіа-дискурсом може вважатися будь-який дискурс медіа-простору, який утворено засобами масової інформації [20]. Таким чином, можна відзначити що існує політичний, релігійний та науковий медіа-дискурс, що має певну специфіку формування, інтерпретації та мовлення у царині масової інформації.

Отже, медіа-дискурс не лише оцінює об'єкти спостереження та

удосконалює знання про них, але й роз'яснює різні способи надання інформації. А відтак можна припустити, що головним важливим поняттям медіа-дискурсу є не суто соціально-політичні процеси, а методи їхнього описування [20]. У цьому разі у медіа-дискурсі передбачається застосування посередництва.

Таким чином, можна провести аналіз медіа-дискурсу щодо процесу трансляції і надання їй певного змісту і сенсу, а також щодо визначення впливу медіа-контексту на творення змісту. Так, у своїй роботі М.Р. Желтухіна визначає деякі відмінні риси медіа-дискурсу, які включають [18]:

- групове співвідношення;
- публічність (орієнтація на масового адресата);
- орієнтація на інакомислення (створення певного конфлікту і наступне його обговорення);
- інсценізація та орієнтація на масову аудиторію (одночасний вплив на декілька груп).

Раніше було відмічено, що медіа-дискурс віддзеркалює стан суспільства, а саме його позитивні і негативні риси та змінювання впродовж певного часу його розвитку. Отже, ретельний вибір певної лінгвістичної одиниці, граматичної форми чи структури адресантів показує не лише їхні суто індивідуальні мовні уподобання та звички, але також відображає певні мовні навички окремих класів та соціальних верств населення, тобто суспільства будь-якого періоду історії країни [38]. Таким чином, можна зробити такий висновок, що медіа-дискурс об'єднує поняття соціальних, професійних та особистих стосунків спільноти і його можна використовувати для досягнення відповідного ілокуційного ефекту. Існує така приказка: «пізнай свою аудиторію», яка особливо актуальна для повного розуміння теорії дискурсу, а насправді – для складання вишуканої мови чи загального гарного мовлення. Тобто для того, щоб ілокутивний акт був ефективним, оратору треба використовувати мову, яку його аудиторія буде розуміти за призначенням.

Отже, медіа-дискурс – це провідний важливий вид дискурсу, який пронизує всі типи інституціональної, а також повсякденної комунікації. Сьогодні медіа-

тексти стають дуже важливими засобами формування світогляду людей. Мас-медіа роблять вибір, коли з мільйона подій на сторінку потрапляють тільки сотні. Вибір повинен спиратися на певні ціннісні фільтри. Опора на оцінки і цінності в певній мірі «викривляє» світ, випускаючи на сцену лише обмежений ряд подій, які через це перестають бути реальними, а стають чисто знаковими [38].

Щодо подальших досліджень, то було би доцільно повніше проаналізувати структуру медіа-дискурсу та уважно розглянути його лінгвістичну складову медіа-текстів з точки зору перлокуційного ефекту, що створює маніпулятивний вплив на адресата. Перлокуційний ефект полягає у тому, що медіа-тексти можуть спричинити негативні наслідки для аудиторії. Наприклад, з виразу: «Я не буду з тобою товаришувати» впливає майбутня втрата дружби – це непрофесійний вчинок, тоді як ефект перелякування друга – це перлокутивний акт.

Висновки до Розділу 1

Слова-реалії є невід’ємною складовою мови, адже вони віддзеркалюють культурний шар країни, у якій ця мова вживається.

До того ж слова-реалії є ліквідними, тобто вони мають властивість змінюватися продовж усього часу існування мови, культури та загалом життя людей і країн. Мовними реаліями вважаються фразеологічні звороти, ідіоми, прислів’я та приказки, які мають характерне суто національне або історичне забарвлення.

У цьому розділі було розглянуто найпопулярніші визначення реалії ті її класифікації та поняття медіа-дискурсу.

Термін «реалія» походить від латинського прикметника *realis* (речовинний, дійсний). У XIX-XX сторіччях поняття «реалія» набуває особливого змісту. Мовна реалія вважається не як звичайне слово, а як визначення предметів матеріальної сфери, а саме конкретних умов життя і побуту країни, мова якої перекладається. Мовні реалії – це безеквівалентні слова, для яких у певний історичний період взагалі не існує готових еквівалентів у лексиці іншої мови.

Як спроба включити деякі з наведених вище ідей у мою інтерпретацію реалій, я пропоную таке визначення:

Реалії завжди визначаються для конкретної мовної пари (вихідна мова – цільова мова). Це лексичні одиниці мови оригіналу, які стосуються об'єктів і явищ, які сприймаються (перекладачами або вченими-) як суттєво відмінні від порівнюваних об'єктів і явищ у спільноті цільової мови. Як наслідок, реалії не мають офіційної відповідності в цільовій мові в певний момент часу і, отже, є стійкими до перекладу в багатьох контекстах.

За нашого часу медіа-дискурс увійшов у життя людей як невід'ємна частина їхнього існування, адже до них є цілодобовий доступ у будь-якому місці і в будь-який час. Інтернет-новини складаються з таких основних пунктів: заголовок, вступний абзац, у якому коротко надаються тези про те, що йтиметься далі, та сам текст інтернет-новин. Ця галузь є відносно новою, тому ще не повністю вивчена.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ В МЕДІА ПРОСТОРИ

2.1 Структурно-стилістичний потенціал медійних суспільно-політичних реалій

Словниковий запас сучасної людини постійно збагачується новими словами та виразами, серед яких багато різноманітних авторських новацій, що виникають, наприклад, внаслідок розвитку народної творчості, і миттєво долучаються до медійного дискурсу, в царину публіцистики та суто приватного спілкування.

Наприклад, суспільно-політичні мовні реалії становлять основу політичної мови, яка вважається динамічною і складною, бо дуже швидко еволюціонує і перебуває у постійному русі. Саме політична мова є наслідком процесу політичної комунікації, яка має на меті розповсюдження певних ідей, створення значного впливу на думку громадян та вироблення суспільного консенсусу. Таким чином, вона віддзеркалює усі політичні реалії, які коригують і видозмінюють мову.

Останнім часом багато уваги приділяється вивченню національних особливостей комунікаційної мови різних лінгвокультурних спільнот. Відомо, що мова – це найпотужніший, найважливіший елемент спілкування людини, який сприяє розвитку людства. Формування мови породжується культурою кожного народу, тому розвиток мови не можна розглядати окремо один від одного. Культура кожного осередку людини постійно перебуває у процесі модернізації, який віддзеркалюється в мові, що породжує нові слова і вирази.

Як зазначає у своїй роботі Л.В. Мосієнко, мова – це факт культури, тому що:

- по-перше, вона являє собою складову частину культури, успадковану від предків,
- по-друге, за допомогою мови відбувається процес опановування

культурного спадку,

– по-третє, вона є основним і найважливішим з усіх явищ культури.

Для розуміння сутності культури – науки, релігії, літератури – необхідно «розглядати ці явища як коди, що формуються подібно до мови, бо природна мова має найкраще розроблену модель. Тому концептуальне осмислення культури може відбутися тільки за допомогою природної мови» [28, с. 155].

Розвиток людства завжди супроводжується появою нових понять про предмети та явища, тобто з'являються нові найменування, внаслідок чого утворюються нові лексичні одиниці. Зовнішні чинники та різноманітні суспільні процеси впливають на те, що людина постійно змінює свою мову, удосконалює її, що призводить до динамічного розвитку мови та зумовлює еволюцію її словникового складу.

Особливості життя кожного народу та його країни, а саме природні умови, географічне положення, історичний розвиток та соціальний устрій, а також суспільна думка, тенденції розвитку науки та мистецтва дуже впливають на мовний потенціал. Отже можна зробити висновок, що мова – це відображення культури певного народу, вона, так би мовити, несе в собі його національно-культурний код. У будь-якій мові є безліч слів, в яких відзначена частина, що показує зв'язок між мовою і культурою, вона є культурним компонентом семантики мовної одиниці.

Слова-реалії безперечно безмежно впливають на процес міжкультурної комунікації. Відомо, що суспільно-політичні події і відповідні мовні реалії, як частина національно-маркованої лексики, містять в собі певні фонові країнознавчі знання, викликають у реципієнта асоціативне мислення, дають всебічну інформацію про факти, пов'язані з подіями суспільного та культурного життя країни, особливостями її державного устрою та історією її народу.

У працях дослідників-лінгвістів суттєвим критерієм означення реалій вважається їхній «яскраво виражений національно-культурний колорит, співвіднесеність з об'єктивною реальністю, відображеною у свідомості конкретної лінгвокультурної спільності і, як наслідок цього, відсутність

відповідностей в інших мовах» [28, с. 69].

2.2 . Прийоми перекладу мовних реалій

Переклад слів-реалій – важлива, кропітка і важка розумова робота, адже внаслідок неякісного та недосконалого трактування тексту може скластися хибне або неповне його розуміння.

Отже, переклад реалій від перекладача вимагає не тільки бездоганного володіння перекладацькими техніками, а й наявності справжнього перекладацького таланту. Інформація, яка міститься у мовній реалії, у кожному конкретному випадку визначає спосіб відтворення її семантико-стилістичних функцій. Водночас слова-реалії буває стають величезною перепоною для перекладача, оскільки для їхнього достеменного і правильного витлумачення перекладач повинен виходити за межі тексту, інакше кажучи, у простір контексту і навіть за текст.

Неодмінна та найголовніша умова коректного відтворення реалій – бездоганне знання мови і країни, мова якої буде перекладатися. Дуже часто перекладач творів, у яких описано події і звичаї, що не схожі з його народом і непритаманні для його країни, змушений використовувати уяву і ресурси рідної мови, щоб знайти аналог описування рідною мовою певних явищ такими, якщо б вони відображали життя його народу. Якщо це складно зробити, перекладач повинен вирішити, як представити цю реалію своїм читачам. З точки зору психології це той випадок, коли поняття про подію чи явище існує, а відповідного слова для перекладу знайти важко.

Особливістю слів-реалій є те, що вони за певних обставин можуть набувати в контексті будь-якої стилістичної функції, певної конотативної семантики, та навіть ставати ключовим словом у реченні. У художній літературі і в побутовому мовленні слова-реалії вживаються насамперед з метою номінації та комунікації і особливо не виділяються серед інших слів. Перекладач повинен враховувати надзвичайно широку стилістичну амплітуду реалії попри те, що в оригіналі, який

треба перекласти, ця реалія є чимось звичним, зрозумілим, органічним та рідним для читача, якому цей текст призначений.

Звідси впливає складна навіть для досвідчених перекладачів дилема: або показати специфіку мови, або зберегти звичність. Розв'язати цю проблему можна, якщо мати гарну обізнаність щодо побуту та історії країни, та опанувавши мову оригіналу в усіх її діалектах

Складність перекладів текстів, які містять безліч мовних реалій, полягає в тому, що в сучасних тлумачних і перекладних словниках слова-реалії представлені недостатньо вдало. Вони наведені сухою нормативною мовою з літературних цитат без прийняття до уваги калориту народного мовлення, де реалії використовуються найбільше.

Твердження, що мовні реалії перекладаються, підлягає сумніву. У процесі перекладу передбачається повне відтворення семантико-стилістичних функцій реалій і пошук гарного відповідника у цільовій мові. Але треба зазначити, що особливість перекладу усіх мовних реалій полягає саме в тому, що часто в етнокультурній, матеріальній чи духовній історії носіїв цільової мови не існує необхідного співвідносного відповідника, поняття чи явища.

Таким чином, якщо розглядати процес перекладу реалій, доречно мати на увазі не переклад у буквальному розумінні, а лише намагання знайти семантико-стилістичного відповідника або трансляційне перейменування мовної реалії.

Як було зазначено, переклад мовних реалій художніх і публіцистичних текстів є цікавою, але дуже кропіткою, важкою і відповідальною роботою, адже недостатня обізнаність з історії країни, її культури, суспільного устрою, особливостей політичного життя і звичаїв її народу може призвести до неякісного неадекватного перекладу, що в жодному разі не буде сприйматися реципієнтом, або якщо і буде сприйматися, то не належним чином.

Мовні реалії – це слова, які найбільш яскраво віддзеркалюють самобутність народу, його культуру. Особливості культури певної країни не завжди можуть бути відомі перекладачу, який мешкає в іншій країні, попри це відповідальність за зрозумілий людині переклад лягає на нього.

Досить складно під час перекладу зберегти національну своєрідність мови оригіналу, оскільки у процесі перекладу відбувається не тільки порівняння різних мовних систем, але й зіткнення різних культур. Саме тому багато вчених-лінгвістів досліджують проблему перекладу мовних реалій. Ця складна проблема містить в собі чимало спірних питань, а саме виділення та розмежування безпосередньо способів перекладу слів-реалій і правомірність та доречність вживання певного прийому перекладу.

Досвідчений перекладач у своїй практиці покладається виключно на власний перекладацький інстинкт, використовує отримані знання та накопичений досвід. Саме тому рішення про обрання певного потрібного прийому перекладу є виключним правом та відповідальністю перекладача. Його вибір не повинен залежати від існуючих теоретичних досліджень [44].

Мовознавці та перекладознавці дійшли спільної думки про те, що під час перекладу мовних реалій виникає два види головних труднощів:

- по-перше, брак відповідників у мові перекладу через відсутність позначення мовною реалією об'єкта у носіївції мови,
- по-друге, необхідність разом з предметним значенням реалії передати її колорит, тобто національне й історичне забарвлення.

Прийоми передачі реалій можна, узагальнюючи, звести переважно до двох: транскрипції та перекладу. За словами А.А. Реформатського, ці два поняття можуть бути один одному протиставлені: переклад прагне «чуже» максимально зробити «своїм», а транскрипція прагне зберегти «чуже» через засоби «свого». Таким чином, « у плані практичного перекладу та транскрипції повинні розглядатися як антиподи» [32, с. 312].

Реалії щоразу ставлять перекладача перед альтернативою: транскрибувати чи перекладати? Вибір шляху залежить від кількох передумов: від характеру тексту, від значущості реалії у тих, від характеру самої реалії, від мов і від читача перекладу (проти читачем оригіналу). Особливу складність викликає, зазвичай, переклад історичних реалій. Слід пам'ятати про те, що про історичні реалії говорять зазвичай не як про специфічну групу лексики, а скоріше з урахуванням

історичної віднесеності реалій до тієї чи іншої епохи, не втрачаючи на увазі їх предметного змісту, яке пов'язує їх з відповідними рубриками предметної класифікації.

Таким чином переклад реалій – це по суті передача історичного забарвлення цих слів на додаток до їхнього матеріального змісту та інших видів конотацій. Історичними можуть стати та стають багато реалії. Наприклад, історично забарвлені реалії часто зустрічаються серед військових реалій: слова, що позначають всілякі військові об'єкти або терміни. Історичні реалії перекладач може зустріти й у старих авторів (умовно кажучи, в архаїчних творах), і у творах сучасних письменників, які малюють далеке чи близьке минуле, – архаїзованих. Відмінності між тими та іншими вимагають різного підходу при перекладі реалій у них. А.В. Федоров дуже чітко визначив мету перекладу справді архаїчного твору: «ознайомити сучасного читача з літературним пам'ятником, який у момент свого створення, тобто для читача своєї епохи, теж був сучасним», – мета, яка «передбачає використання переважно сучасної мови в перекладі, хоча б і з відбором словникових та граматичних елементів, які у певних випадках дозволяли б дотримати необхідну історичну перспективу» [44, с. 359].

Отже, збереження (транскрипція) надто багатьох реалій під час перекладу архаїчного твору було б навмисним, неспівзвучним із загальним тоном оповіді та не відповідало б намірам старого майстра, що описує свою дійсність. В архаїзованому творі автор, навпаки, навмисно вводить у текст історичні реалії, і заміна їх більш нейтральними відповідностями йшла б у розріз із його намірами. Вочевидь, що у перекладі історичних реалій перекладач може включити до свого арсеналу багато різних видів «лінгвістичної зброї», починаючи з транскрипції і закінчуючи застарілими словами своєї мови. Одне з головних завдань перекладача полягає у максимально повній передачі змісту оригіналу. Відмінності в системах мови оригіналу та мови перекладу та особливостях створення текстів на кожній з цих мов різною мірою можуть обмежувати можливість повного збереження в перекладі змісту оригіналу. Завдання перекладача – якомога повніше отримати інформацію, що міститься в оригінальному тексті, для чого він повинен мати

фонові знання, які мають «носії» вихідної мови. Тому успішне виконання функцій перекладача передбачає всебічне знайомство з історією, культурою, літературою, звичаями, сучасним життям та іншими реаліями народу, який говорить вихідною мовою. Іншими словами, основною вимогою до повноцінного перекладу є знання перекладачем реалій чи конкретних умов життя та побуту країни, з мови якої проводиться переклад.

Цитуючи перекладача А.Л. Андруса: «У мистецтві перекладу, як і у будь-якому іншому мистецтві, не може бути готових еталонів, раз і назавжди певних правил та рішень. Не може бути єдиного рішення і в питанні про те, чи повинен перекладач, перевисловлюючи твір, відокремлений від нас відомою історичною дистанцією, дати відчутти сучасному читачеві цю дистанцію і якою мірою він повинен це робити» [1, с. 128].

2.2.1. Транскрипція та транслітерація. Термін «транскрипція» (транскрибування) походить від латинського слова *transcribe* – переписую. Це наукова система запису мови, яка вживається в мовознавстві.

За визначенням літературознавця професора Ю.І. Коваліва, автора-упорядника двотомної «Літературознавчої енциклопедії», «терміном транскрипція позначають віднайдення якомога точнішого відповідника через запис звучання слів мови-джерела графемами мови-приймача, тобто транслітерація іншомовного слова літерами мови перекладу, яка має за мету досягнути максимальне наближення до звукового складу оригінального слова» [27].

За видами транскрипція поділяється на такі:

- фонологічна (запис фонем);
- фонетична (передає вимову якнайточніше, з застосуванням різноманітних додаткових знаків);
- морфологічна (виділяє морфем).

Можна відзначити такі головні принципи транскрипції. Насамперед обов'язково має бути відповідність знака і звука, тобто для кожного звука застосовується окремий знак, а вони у свою чергу повинні бути однозначними і

позначати тільки цей звук; до того ж кожен звук повинен мати тільки одне позначення [25, с.143].

Зазвичай кожне нове слово має незвичну для мови перекладу своєрідну звукову форму. Це дає змогу читачеві відчутти колорит перекладеного твору. Такий метод транскрипції застосовується там, де є необхідність підкреслити лексичну «короткість» позначення та специфічний характер мовної реалії, яка відсутня у мові перекладу. Сьогодні деякі запозичення стали нормативними для певного регіону та поповнили словниковий склад мови перекладу. Інша частина запозичень має оказіональний чи випадковий характер, оскільки зустрічаються у мовленні одного чи декількох перекладених творів або цілих видань. Низка транскрипцій може містити суфікси мови перекладу.

Транскрипція відрізняється від транслітерації. Так, під час перекладу на українську мову іншомовних слів транслітерація полягає у тому, як ці слова іншомовного походження пишуться, а не вимовляються.

Термін «транслітерація» (транслітерування) походить від латинського слова *trans* – «через» і *litera* – «літера» – це механічне передавання тексту та окремих слів, що записані за допомогою однієї графічної системи засобами іншої системи, коли роль звукової точності є другорядною, тобто транслітерація – це відображення понять однієї писемності літерами іншої. Таким чином, транслітерація являє собою безпосереднє використання певного слова, що позначає мовну реалію (повна транслітерація), або його кореня (часткова транслітерація) в написанні літерами своєї мови і в поєднанні з її афіксами.

Зазначимо, що транслітерація застосовується, перш за все, для відтворення в тексті перекладу імен та прізвищ осіб, більшості географічних назв, наприклад, назви вулиць, площ, готелів, театрів, газет, журналів, видавництв, інформаційних агентств, підприємств, судів, марок автомобілів. У тому разі, коли передбачуваний читач (слухач) не має достатньої інформації про використану мовну реалію, в переклад можуть вводитися пояснювальні слова, які найчастіше вказують на рід або клас цього об'єкта. Таким чином, перекладач обов'язково повинен мати відповідні знання або вміння користуватися допоміжними

джерелами, наприклад словниками.

На практиці до способу транслітерації ставлять вимогу – найточніше передавати звучання і зберігати морфемну будову слова та її графічні особливості. Але це не завжди легко здійснити. Буває, що деякі варіанти транслітерації наближені до літерного написання слова мови-оригіналу, тобто зближуються з транслітерацією, а деякі навпаки лише наближаються до звучання слів, тобто мають зближення з практичною транскрипцією [11, с. 145].

Таким чином, перекладач повинен обрати чи транскрипцію (транслітерацією), чи виконати безпосередній переклад. Цей вибір стосується насамперед слів-реалій, які незнайомі для носіїв мови перекладу.

Недоліком таких прийомів є те, що раз від разу в перекладі з'являються не для усіх звичні та важкозрозумілі слова. Але, як показує перекладацька практика, незважаючи на ці недоліки, транскрипція і транслітерація в багатьох випадках залишаються єдиними прийнятними способами передачі безеквівалентної лексичної одиниці вихідної мови.

2.2.2. Калькування. У сучасному мовознавстві існує проблема калькування. Цей термін «калькування» або «калька» походить від французького слова *calque* – «копія» – це вид мовного запозичення, тобто утворення нового слова або його значення через буквальний переклад відповідного іншомовного елемента.

Калькування передбачає можливість утворення нових слів та окремих виразів шляхом копіювання засобами власної мови лексико-семантичних моделей чужої мови.

Під «калькою» ми зазвичай маємо на увазі «кальку перекладу»: з матеріалом мови, що приймає, просте або складене слово утворюється буквальним перекладом елементів виразу в вихідній культурі. Одним з класичних прикладів є англійський *scyscraper*, який має перекладають калькуванням на різні мови: український хмарочос, італійський *grattacielo*, французький *gratte-ciel* та німецький *wolkenkratzer*.

Інакше кажучи, суть калькування полягає в передачі мовних реалій за допомогою заміни їхніх складових частин їхнім прямим лексичними відповідником у мові перекладу.

Отже, за допомогою калькування можна не стільки передати значення слів-реалій, як відтворити особливості авторсько-індивідуальних висловів, у тому числі оказіональних слів.

Сьогодні у перекладознавстві цей термін набув негативного значення. Особливо небезпечна практика калькування за умов асиміляції, бо вона спричиняє руйнування системи мови, у якій застосовується калькування [4, с. 458]. Дуже критично ставився до механічного копіювання і калькування відомий перекладознавець О.Л. Кундзіч. Він поставав проти засмічення української мови невластивими для неї фразеологізмами. Він був проти довільного перекладу художніх творів. У своїх роботах О.Л. Кундзіч нещадно критикував самовпевнених і поверхових перекладачів, які були необізнані культурою народу, мову якого перекладали, і являли собою приклад перекладацького дилетантизму [5, 19].

2.2.3. Описовий переклад. Термін «описовий переклад» означає певний спосіб перекладу, використання якого передбачає відтворення іншомовного тексту шляхом описування. Такий спосіб перекладу можливо використовувати лише в тому разі, якщо перекладач бездоганно володіє необхідними знаннями про дану країну і має достатнє уявлення про предмети які означають реалії.

Описовий переклад – лексико-граматична трансформація, коли він лексична одиниця вихідної мови замінюється словосполученням, що пояснює її значення, тобто. дає більш-менш повне пояснення цього значення перекладною мовою [3]. Цей прийом є найбільш універсальним інструментом, який може допомогти у найскладніших ситуаціях. Трапляються випадки, коли в мові перекладу немає відповідної номінації або вона не відома перекладачеві. Тоді значення значення лексичних одиниць розкривається за допомогою пояснення поняття.

Як правило, описовий переклад використовується при перекладі термінів,

реалій та стійких виразів. Так, постійно з'являються нові терміни, деякі з них інтегруються в мову та переходять у розряд запозичень. Вузкоспеціалізовані поняття, які невідомі більшості простих людей, вимагають пояснення від перекладача. З реаліями та ідіомами не так все очевидно, як із термінами. Багато хто з них вже давно є частиною мови, однак, через міжкультурну різницю та відсутність еквівалента, дані лексичні одиниці викликають труднощі при перекладі.

Варто враховувати, що застосування описового перекладу виправдане в тих випадках, коли неможливо вдатися до інших перекладацьких трансформацій. Перекладач повинен розуміти, що цей прийом можна віднести швидше до інструментів крайньої необхідності, оскільки він має ряд недоліків. Основним недоліком є складність інтеграції опису в текст, адже це перевантажує матеріал зайвою інформацією та ускладнює його розуміння. Найбільш успішно цей прийом перекладу застосовується там, де можна обійтися порівняно коротким описом. Другим недоліком є втрата національного колориту під час перекладу реалій. Можна пояснити в загальних рисах явище людині іншої культури, проте, якщо вона не зустрічалася з нею в реальному світі, тобто ризик того, що вона її банально не зможе зрозуміти. Те саме стосується і перекладу стійких виразів, але тут рідше трапляються проблеми, пов'язані з міжкультурною комунікацією.

Мета застосування способу описового перекладу досягти перекладацької еквівалентності і рівноцінності тексту перекладу, навмисно відступаючи від структури і семантики тексту оригіналу.

Автори навчального посібника «Термінологія та переклад» вважають, що описовий переклад має відповідати таким вимогам:

- переклад повинен точно відбивати основний зміст позначеного терміном поняття;
- опис не повинен бути надто докладним;
- синтаксична структура вживаного словосполучення не повинна бути надто докладною [6].
- Застосування описового перекладу має як певні переваги, так і

недоліки, які полягають у тому, що:

- використання цього способу перекладу може впливати на появу неточності у тлумаченні саме змісту поняття, який позначається неологізмом;
- описове словосполучення порушує таку важливу вимогу до термінів, як стислість (а тому такі багатослівні терміни не мають дериваційного потенціалу, тобто від них важко, якщо взагалі можливо, утворювати похідні терміни) [21].

Цей прийом перекладу передбачає заміну певного простого терміну в мові перекладу словосполученням за умови, що той буде адекватно передавати зміст цього терміну. Зазвичай текст, термін або певні висловлювання, які перекладач вважає неперекладними, не мають схожого поняття чи повного еквівалента в мові перекладу. У цьому разі щоб точно передати сенс, можна використовувати спосіб описового перекладу. До того ж перекладач може вносити додаткові слова або не вживати якісь елементи, опускати їх.

Висновки до Розділу 2

За допомогою слів-реалій можна відобразити і політичний устрій, і культуру кожної країни. Використання цих лексичних одиниць сприяє відтворенню особливостей культури та народу певної країни. Мовні реалії є носіями країнознавчих знань, вони викликають у реципієнта певні асоціації, надають йому інформацію про різноманітні факти і явища, пов'язані з подіями суспільного та культурножиття країни та особливостями її державного устрою.

Мовні реалії дуже різноманітні, внаслідок цього під час перекладу вони часто видозмінюються та стикаються один з одним. Тому, перекладаючи реалії, фахівці-перекладачі покладаються насамперед на власний багаторічний накопичений досвід. Найбільшого поширення і застосування в перекладацькій роботі набули такі прийоми перекладу мовних реалій, як транскрипція, транслітерація, описовий переклад, а також дослівний переклад та калькування.

Зазначимо, що під час своєї роботи перекладач має звертати велику увагу на чималу кількість мовних та позамовних факторів, повинен орієнтуватися на контекст твору, дотримуватися його загального стилю та особливого індивідуального стилю автора твору, приділяти свою увагу принципам часової та територіальної відповідності, постійно орієнтуватися на словниковий фонд мови і вміти їм користуватися, а також використовувати стійкі і напівстійкі словосполучення. Усе це безперечно має велике значення під час праці над перекладами текстів будь-якого стилю, а особливо художньої літератури.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ УЖИВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ МОВНИХ РЕАЛІЙ В ІТАЛІЙСЬКОМУ МЕДІА-ПРОСТОРИ

3.1. Місце інтернет-платформ у новинному медійному просторі

Засоби масової інформації – різновид медіа, який є невід’ємною складовою частиною суспільного життя. Вони мають надавати інформацію одночасно великій кількості читачів, слухачів та глядачів. Такими засобами передавання та відтворення інформації є газети, журнали, радіо, телебачення та Інтернет. Останній посідає сьогодні найважливіше місце серед усіх перелічених засобів мас-медіа і найшвидше розвивається та розповсюджується, а отже має великий вплив на сприйняття аудиторією новин. У наш час велика кількість людей отримує інформацію щодо політичного та економічного становища власної країни і інших держав з інтернет-сайтів. Інтернет-новини займають панівну позицію у сфері мовлення. Інтернет-новинам притаманна особлива специфіка, яка полягає у відсутності універсальних законів застосування мови в масовому спілкуванні [12].

Інтернет-видання використовують стандартну розмовну мову (залежно від змісту повідомлення), ділову мову, суспільно-політичну термінологію, фахову лексику, що вживається у різних галузях науки й професійних колах, а також чималу кількість власних імен (наприклад, географічних назв, найменувань організацій, установ тощо) [12].

За лексичним складом мова преси найбільш неоднорідна, попри те, що вона має бути спрямованою на загальне розуміння. У мас-медіа використовуються стилістично різноманітні лексичні одиниці – неологізми, іншомовні слова, такі засоби виразності, як емоційна й експресивна лексика [12]. Головна мета – привернути увагу читачів і постійно утримувати їхній інтерес.

Функціональні стилі, які існують в інтернет-виданнях, вкрай різноманітні: від наукового, офіційно-ділового, розмовного до стилю художньої літератури, що обумовлено різноманіттям тем і жанрів [23].

3.2. Особливості уживання суспільно-політичних українських реалій в італійському медійному дискурсі

У сучасних умовах переклад суспільно-політичних текстів набуває особливого значення, тому що є засобом пропаганди та знаряддям політичної боротьби. Крім того, зі зростанням міжнародних зв'язків їхня кількість постійно збільшується.

Однак переклад політичних реалій є досить складним процесом, що вимагає зосередженості та винахідливості для того, щоб текст перекладу був зрозумілим для читача. При цьому перекладачі часто стикаються з проблемою передачі національних політичних реалій, які не мають відповідності іншими мовами. Вони не піддаються перекладу на загальних підставах і до них необхідно застосовувати особливий підхід. При цьому виникають труднощі з передачею національної, історичної та культурної своєрідності. У перекладознавстві визначення реалій засноване, з одного боку, на національному забарвленні їх референтів, а з іншого – на безеквівалентності слів, що позначають їх, що виявляється в процесі перекладу. Суспільно-політичні реалії найчастіше не мають точних еквівалентів іншими мовами

Для дослідження передачі українських реалій було відібрано декілька італійських видань. Достойну позицію серед великої кількості інтернет-ресурсів у італійському медіа-просторі посідає видання „**La Repubblica**“. Це одне із найпровідніших новинних джерел Італії, що належить GEDI Gruppo Editoriale, яка в свою чергу входить до групи Echor. У форматі газетного щоденного видання „La Repubblica“ було засновано у 1976 році поряд з іншими авторитетними друкованими виданнями: „**Corriere della Sera**“, „**La stampa**“ тощо

Оскільки за типологічними характеристиками „**La Repubblica**“ належить до групи інформаційно-політичних новинних джерел, більшість новин загалом присвячена політичним подіям.

Далі наводяться приклади способів перекладу українських мовних реалій італійською мовою.

*„Nel corso della prima sessione, la «**Verkhovna Rada**», il Parlamento ucraino, ha approvato la candidatura a premier del 35enne Oleksij Goncharuk, un altro neofito della politica“* [56].

(<https://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2019/08/30/sportivi-e-dentisti-in-parlamento-e-lora-dei-perfetti-sconosciuti24.html>)

«Під час першої сесії **Верховна Рада** України, парламент України, затвердила кандидатуру на посаду прем'єр-міністра 35-річного Олексія Гончарука, ще одного неофіта політики».

Для перекладу реалії **Верховна Рада** було використано спосіб транслітерації, оскільки ця реалія є найменуванням державної установи.

*„È passato un anno esatto dal massacro di Piazza a **Maidan** a Kiev in cui più di 100 manifestanti vennero uccisi dalle unità della polizia antisommossa dell'ex presidente Viktor Yanukovich, gli uomini della famigerata squadra "**Berkut**" ovvero Le Aquile d'Oro“* [53].

«Минув рівно рік з часу різанини на **Майдані** в Києві, коли підрозділи спецназу экс-президента Віктора Януковича, учасники сумнозвісного **«Беркута»** вбили понад 100 протестуючих».

Українське слово **«Майдан»**, яке завдяки подіям 2013-2014 років стало політичною реалією, передали транскрибуванням. Також у наведеному прикладі маємо реалію **«Беркут»** – підрозділ міліції, який існував до 2015 року. Назву цього підрозділу поліції також передано транскрипцією з подальшим поясненням, що це слово означає в італійській мові.

*„In agosto 2017 è stato approvato l'accordo di associazione tra Ue e Ucraina, la cui mancata ratifica nel 2014 aveva portato alle manifestazioni **dell'Euromaidan**“* [51].

«У серпні 2017 року було затверджено угоду про асоціацію між ЄС та Україною, провал якої у 2014 році призвів до демонстрацій на **Євромайдані**».

Політична реалія **«Євромайдан»** відтворюється за допомогою

транскрибування. Цей спосіб застосовується також через відсутність відповідників для адекватного перекладу італійською мовою, які б могли передати колорит.

У такий самий спосіб передається і наступна реалія:

„Rissa nel parlamento ucraino tra i deputati comunisti e quelli del partito nazionalista «Svoboda». Le due fazioni sono venute alle mani durante un intervento in aula del leader comunista Petro Simonenko che ha accusato i nazionalisti di essere responsabili della crisi in atto nel Sud-Est del Paese“ [54].

«Бійка в українському парламенті між комуністичними депутатами та націоналістичною партією «Свобода». Дві фракції взялися за кулаки під час виступу комуністичного лідера Петра Симоненка, який звинуватив націоналістів у відповідальності за кризу на південному сході країни».

У даному прикладі наведено політичну реалію України – назву політичної партії «Свобода». І хоча в італійській мові існують слова-відповідники, цю реалію все ж таки передано транскрипцією.

Як приклад передачі італійською мовою ще однієї політичної реалії можна навести переклад назви партії «Удар».

„Dopo diverse sconfitte nelle elezioni municipali, nel 2010 ha fondato il partito Alleanza democratica ucraina per la riforma, l'acronimo Udar in ucraino significa “pugno”, ed è diventato la terza forza parlamentare del Paese dopo le elezioni del 2012“ [54].

«Після кількох поразок на муніципальних виборах, у 2010 році він (Віталій Кличко) заснував партію «Український демократичний альянс за реформи», українська аббревіатура «Удар», що в українській мові означає атаку кулаком і став третьою за величиною парламентською силою країни після виборів 2012 року».

У цьому прикладі аббревіатуру «Удар» було транскрибовано з подальшим розшифруванням та поясненням.

„La manifestazione pro – Ucraina, che il leader di Azione ha lanciato sotto l'Arco

della Pace con lo slogan "Slava Ukraini", a differenza di quella romana non ha chiesto lo stop all'invio di armi a Kiev» [55].

«Проукраїнська демонстрація, яку лідер Акції розгорнув під Аркою Миру з гаслом «Слава Україні», на відміну від римської, не закликала припинити постачання зброї до Києва».

Для передачі мовної реалії-гасла «Слава Україні» було застосовано транскрипцію, незважаючи на наявність італійських відповідників, що додає колориту до статті.

*„Il primo ministro ucraino Volodymyr Groysman ha annunciato che i **servizi segreti (Sbu)** hanno arrestato un funzionario governativo sospettato di essere "al servizio della Russia". I servizi del **Sbu**, a loro volta, hanno emesso un comunicato in cui spiegano che il funzionario è stato "reclutato da agenti russi durante i suoi viaggi all'estero" e, approfittando del suo incarico "ha raccolto informazioni sulle attività del governo ucraino" [57].*

«Прем'єр-міністр України Володимир Гройсман заявив, **що спецслужби (СБУ)** заарештували державного чиновника, якого підозрюють у «службі Росії». СБУ, у свою чергу, опублікували заяву, в якій пояснили, що чиновник "був завербований російськими агентами під час поїздки за кордон" і, користуючись перевагою своєї посади, «зібрав інформацію про діяльність українського уряду»».

Таким чином, аналізуючи наведені приклади, можна відзначити певну тенденцію у перекладах аббревіатур установ та партій за допомогою транскрипції із зазвичай одним поясненням при першому згадуванні.

*„Eletta premier due volte, e due volte imprigionata, Tymoshenko nel 2004 divenne il volto della cosiddetta **rivoluzione arancione** in Ucraina catturando l'attenzione mondiale per i suoi discorsi davanti alle folle di manifestanti nei cortei che portarono a ripetere le contestate elezioni presidenziali" [58].*

«Двічі обрана прем'єр-міністром і двічі ув'язнена, Тимошенко стала обличчям так званої **Помаранчевої революції** в Україні в 2004 році, привертаючи увагу світової громадськості за свої виступи перед натовпами

демонстрантів на маршах, що призвели до повторення спірних президентських виборів».

У цьому випадку для передачі політичної реалії «**Помаранчева революція**», найяскравішої політичної події в Україні листопада 2004 року був використаний прийом калькування.

*„I martiri di Maidan sono stati ribattezzati di Heavenly hundred, il **cento di celesti degli ucraini, che in questi giorni stanno rendendo loro omaggio in piazza**“.* [53]

«Мучеників Майдану перейменовано на **Небесну сотню**, яким українці в ці дні віддають шану на площі».

Для передачі реалії «**Небесна сотня**», збірної назви трагічно загиблих мітингувальників Майдану, також було використано калькування.

*„Circa 3mila dimostranti oggi hanno preso d'assalto l'edificio del governo regionale di Dnipropetrovsk, terza città più popolosa dell'Ucraina e capoluogo dell'omonimo **Oblast** nell'est del Paese. Gli uffici sono difesi da circa 200 persone“.* [50].

«Сьогодні близько 3000 демонстрантів штурмували будівлю обласного уряду у Дніпропетровську, третьому за чисельністю населеному місті України та столиці одноіменної **області** на сході країни. Офіси охороняють близько 200 осіб».

Для передачі мовної реалії «**область**» було застосовано транскрипцію, незважаючи на наявність італійських відповідників, що знову таки додає колориту до статті.

Таким чином, можемо спостерігати, що у більшості випадків для передачі реалій суспільно-політичного типу було використано транскрипцію і лише щонайменше калькування.

Висновки до Розділу 3

Використання в італійських мас-медіа та інтернет-платформах прийомів передачі мовних реалій має свою специфіку. Особливо вживаним, домінантним є способи транскрипції або транслітерації, а також описового перекладу і не дуже часто застосовується метод калькування. Якщо наявні варіантні відповідники, бажано використовувати такі мовні одиниці, що найкраще відповідають збереженню інформативності оригінального тексту, не викривлюють наведену інформацію та найбільше викликають позитивні асоціації у адресата перекладу.

Використання існуючих українських реалій серед італійського медійного простору пов'язане з якісним повним розумінням культурного життя та соціально-політичних процесів, що відбуваються в Україні, проте такі реалії не являють собою потенційно кодифікованими лексемами. Наприклад, це суспільно-політичні реалії політичного життя країни, загальноживані найменування державних структур та об'єктів, а також власні імена, які віддзеркалюють певні політичні та економічні уявлення і поняття, різноманітні асоціації.

Загалом особливості використання мовних реалій в текстах он-лайн джерел мають неабиякий вплив на вибір способів їхнього перекладу і водночас на загальну модель перекладацької роботи з текстами оригіналів різної спрямованості.

Сьогодні медіа-дискурс разом з джерелами, які він охоплює, зокрема, засоби масової інформації є одним із чинників, що змінюють словниковий склад мови, а відтак дуже впливають на її розвиток. Медіа-дискурс обумовлює посилення більшої виразності в публікаціях засобів масової інформації, зокрема, можливість використання в них експресивно-забарвленої лексики.

Лексика сучасних он-лайн ресурсів диференціюється за такими ознаками, як форма появи мови, сфера її використання, емоційне забарвлення, походження тощо.

У Італійських медіа-ресурсах зазвичай використовується неоднорідна лексика, її спрямованість має сприяти загальному розумінню подій, що відбуваються в житті країни. Медіа-ресурси, що використовуються в Італії, як і взагалі відомі і найпоширеніші сучасні медіа-ресурси інших країн, намагаються вживати стилістично різноманітні лексичні одиниці, а саме мовні реалії, слова іншомовного походження, виражальні засоби, а також емоційну і експресивну лексику, для повсякчасного привертання уваги користувачів і підтримки їхнього інтересу до проблем, що висвітлюються.

ВИСНОВКИ

Сьогодні не підлягає сумніву актуальність проблеми дослідження методів перекладу мовних реалій. По-перше, це обумовлено тим, що існують різні погляди перекладачів щодо питань перекладання мовних реалій, а по-друге, чималою кількістю різноманітних чинників, що мають великий вплив на вирішення цих питань.

З огляду на це проблема перекладу мовних реалій безумовно займає центральне місце у дослідженнях в сфері сучасної лінгвістики та ретельно вивчається авторами великої кількості наукових робіт. Однак у цих дослідженнях мовних реалій містяться і дещо суперечливі твердження. Чимало науковців не дійдуть згоди щодо тлумачення безпосередньо поняття «реалія».

Аналізуючи мовні реалії, як лінгвістичне явище, що заслуговує великої уваги і всебічного вивчення, було зроблено головний висновок, що реалії – це слова і словосполучення певної народної мови, тобто вони є елементами культури, які складаються з сукупності матеріальних та духовних цінностей країни і народу, що в ній мешкає. Мовні реалії стали головними носіями національного, місцевого та історичного колориту, віддзеркалюючи конкретику життя певної країни. Вони відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільно-історичних особливостей народу, нації країни.

За нашого часу класифікації реалій існують за такими ознаками: географічними, місцевими, часовими, семантичними, граматичними, фонетичними та іншими. Найбільш детальну класифікацію мовних реалій зробили вчені-лінгвісти С.И. Влахов і С.П. Флорін. Вони розширили класифікацію реалій в залежності від історичного та місцевого колориту, враховуючи такі чинники, як мова, ступінь «освоєності», поширеність, форма та методи перекладу. За їхньою класифікацією, реалії поділяють на: географічні і етнографічні реалії за предметною і місцевою ознаками. За предметною

ознакою географічні реалії позначають найменування об'єктів фізичної географії і метеорології, найменування географічних об'єктів, пов'язаних з діяльністю людини і найменування ендеміків

Етнографічні реалії позначають побут, працю, мистецтво, духовну культуру, етнічні об'єкти, міри і грошові одиниці, суспільно-політичні реалії.

За місцевою ознакою існують свої-чужі реалії (у площині однієї мови) та внутрішні-зовнішні (у площині пари мов).

У роботі були наведені та детально розглянуті найбільш часто вживані способи перекладу мовних реалій, а саме транскрипція та транслітерація, калькування та описовий переклад. При цьому звертається увага на те, що унаслідок величезної різноманітності розглянутих мовних одиниць та їхніх індивідуальних особливостей прийоми перекладу реалій на мову читачів можуть видозмінюватися та межувати один з одним.

Першим способом є транскрипція та транслітерація. Він використовується там, де є необхідність підкреслити лексичну «короткість» позначення та специфічний характер мовної реалії, яка відсутня у мові перекладу.

Другим варіантом є метод калькування. Так реалія відтворюється буквальним перекладом, і читач розуміє, що має справу із стійким виразом, що було перекладено з оригіналу.

Третім способом є описовий переклад, тобто переказ реалії, який зумовлений відсутністю в мові перекладу необхідних відповідників та неможливістю калькування. В такому разі реалія тлумачиться, пояснюється і таким чином, фактично перестає існувати як самостійна одиниця.

Також було зазначено основні принципи на які потрібно звертати увагу при перекладу, а саме потрібно: орієнтуватися на контекст, враховувати індивідуальним стиль автора, дотримуватися стилістики, зберігати відповідність авторській інтенсивності, за можливості використовувати сталі фразеологічні одиниці, підбирати слова, які найбільш точно відображають реальну дійсність

оригіналу.

Питання щодо виділення якогось одного способу перекладу мовних реалій, а також їхнє розмежування, проблеми правомірності та необхідності вживання певного способу перекладу залишаються актуальними.

Справа вибору певного прийому перекладу залишається за перекладачем, бо тільки він, спираючись на особистий накопичений досвід і володіння знаннями про країни, народ та їхню культуру, може вирішити який спосіб перекладу йому обрати.

Реалії, як лінгвістичне явище, найбільш тісно пов'язані з культурою країни і народу, вони швидко реагують на зміни, що впливають на розвиток суспільства. Вони є віддзеркаленням близькості мови і культури народу, тому й поява нових мовних реалій в матеріальному і духовному житті країни призводить до виникнення відповідних слів у мові.

Дослідженню реалій було присвячено багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних дослідників, наприклад, роботи таких вчених-лінгвістів, як А.В. Федоров, Л.Н. Соколов, В.Н. Комісаров, Р.П. Зарівчак, Л.С. Бархударов та багато інших перекладознавців. Ця проблема достатньо ретельно, якісно і глибоко вивчена, але не зважаючи на це, залишається й досі актуальною і цікавою для сучасних вчених, бо життя країн і людей непинно розвивається, отже з'являються відповідні нові мовні реалії та поняття, які необхідно вивчати.

За результатами дослідження використання українських суспільно-політичних реалій у італійському медійному дискурсі впливає висновок домінантного використання методу транскрипції і транслітерації в ході перекладу реалій.

Подальші перспективи дослідження питань перекладу мовних реалій цілком залежать від процесу словотворення. Адже мови і культури народів перебувають у постійному розвиненні, таким чином з'являються нові реалії, а разом з цим і нові слова і словосполучення для їхнього позначення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрес, А. Л. (1966). Дистанция времени и перевод. *Мастерство перевода*, (5), 128.
2. Ахманова, О. С. (1966). *Словарь лингвистических терминов*. Москва: Советская энциклопедия.
3. Бархударов, Л. С. (1975). *Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода*. Москва: Международные отношения.
4. Берков, В.П. (1973). *Вопросы двуязычной лексикографии*. Ленинград: Издательство Ленинградского университета.
5. Біленко, З. (1974). Письменник, перекладач, наставник: до 70-річчя з дня народження О. Кундзіча. *Прапор*, (4). 100–103.
6. Білозерська, Л. П., Возненко, Н. В., Радецька, С. В. (2010). *Термінологія та переклад: Навч. посібник для студентів філологічного напрямку підготовки*. Вінниця: Нова книга.
7. Бурбак, О. Ф. (1985). Реалія та способи визначення її лінгвістичного статусу. *Іноземна філологія*, (79). 68–74.
8. Вернигорова, В. А. (2010). Перевод реалій как объекта межкультурной коммуникации. *Молодой ученый*, 3(14).184–186.
9. Виноградов, В. С. (1978). *Лексические вопросы перевода художественной прозы*. Москва: Изд-во Моск. гос. ун-та.
10. Влахов, С. И., Флорин, С. П. (1980). *Непереводимое в переводе*. Москва: Международные отношения.
11. Герцовська, Н. О. (2014). Реалія як лінгвістичне явище. Сучасні дослідження з іноземної філології, (12). 36–42.
12. Грицай, І. С. (2012). *Мовні особливості сучасних засобів масової інформації*, *Materialy Międzynarodowej NaukowoPraktycznej Konferencji Rozwoj nauk humanistycznych. Problemy I perspektywy*. Katowice.
13. Добросклонская, Т. Г. (2005). *Вопросы изучения медиатекстов*.

Москва: УРСС Эдиториал.

14. Добросклонская, Т. Г. (2006). Медиадискурс как объект лингвистики и межкультурной коммуникации. *Вестник Московского университета*, 10(2). 20–33.

15. Добросклонская, Т. Г. (2008). *Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ*. Москва: Флинта-Наука.

16. Добросклонская, Т. Г. (2005). Медиатекст: теория и методы изучения. *Вестник Московского университета*, 10(2). 28–34.

17. Добросклонская, Т. Г. (2008). Методология анализа медиатекста как информационно-коммуникативного продукта. *Массово-коммуникационные процессы в современной России*.

18. Желтухина, М. Р. (2007). О содержании дискурса масс-медиа. *Вісник Луганського педагогічного університету імені Тараса Шевченка*, 11(128). 27–40.

19. Зорівчак, Р. П. (1989). *Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози)*. Львів: ЛНУ.

20. Кожемякин, Е. А. (2010). Массовая коммуникация и медиадискурс: к методологии исследования. *Научные ведомости Белгородского гос. университета*, 12(83). Вып. 6. 13–21.

21. Колесник, А. О., Белікова, О. Ф. (2010). Перекладацькі прийоми під час перекладу термінології наукових текстів. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*, (1). 719–727.

22. Комиссаров, В. Н. (1980). *Лингвистика перевода*. Москва: Международные отношения.

23. Костомаров, В. Г., Верещагин, Е. М. (1983). *Язык и культура: лингвострановедение и преподавание русского языка как иностранного*. Москва: Русский язык.

24. Кочерган, М. П. (2006). *Загальне мовознавство*. Київ: Видавничий центр «Академія».

25. Кочерган, М. П. (2001). *Вступ до мовознавства: Підручник для*

студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр «Академія».

26. Лингвистический энциклопедический словарь. (1990). Москва: Сов. эникл.

27. *Літературознавча енциклопедія*. Ковалів, Ю. І. (Автор-укладач). (2007). (Т. 2). Київ: Видавничий центр «Академія».

28. Мосиенко, Л. В. (2005). Лингвокультурологическая проблема классификации реалий. *Вестник Оренбургского гос. университета*, (11). 155–161.

29. Москаленко, М. (2004). Актуальність Кундзіча. *Всесвіт*. (5–6). 173–180.

30. Подорожна, К. Ю. (2014). Проблема класифікації реалій та виокремлення історизмів у ній. *Вісник Житомирського державного університету*, 2(74). Взято з <http://eprints.zu.edu.ua/11796/1/53.pdf>

31. Почепцов, Г. Г. (2001). *Теория коммуникации*. Киев: Рефл-бук; Москва: Ваклер.

32. Реформатский, А. А. (1999). *Введение в языковедение*. Москва: Аспект Пресс.

33. Россельс, В. Л. (1955). *Перевод и национальное своеобразие подлинника*. Москва: Советский писатель.

34. Рязанцева, Т. И. (2010). *Гипертекст и электронная коммуникация*. Москва: Эдиториал УРСС.

35. Секирин, П. В. (1990). Язык и культура – два уровня антропонимического анализа. *Язык и культура: библиографический аспект проблемы*. Уфа: РИО Госкомиздата БАССР. 155–156.

36. Соболев, Л. Н. (1955). *О переводе образа образом*. Сб. Вопросы художественного перевода. Москва: Советский писатель.

37. Супрун, А. Е. (1958). «Экзотическая» лексика. *Филологические науки*, (2). 51–54.

38. Суська, О. О. (2006). *Слово. Символ. Текст*. Снитко, Е.С., проф.

Дяченко Л. П. (Ред.). Київ. 211-226.

39. Тён Адрианус ван Дейк. (1989). *Язык. Познание. Коммуникация*. Москва: Прогресс.

40. Томахин, Г. Д. (1997). Реалии в языке и культуре. *Иностранные языки в школе*, (3). 13–18.

41. Удовіченко, Г. М. (2016). Генеза становлення поняття «реалія» у сучасному перекладознавстві. *Інтелект, особистість, цивілізація*, (12). 52–62.

42. Удовіченко, Г. М. (1980). *Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень*: Навчальний посібник для студентів філологічних факультетів ун-тів і пед. ін.-тів. Київ: Вища школа.

43. Удовіченко, Г. М. (2014) Місце когнітивної лінгвістики в сучасному мовознавстві. *Наукові праці Чорноморського держ. ун-ту імені Петра Могили. Сер.: Філологія, Мовознавство*. 221(209). 103–106.

44. Федоров, А. В. (2002). *Основы общей теории перевода*. Москва: ООО Филология.

45. Чередниченко, О. І. (2007). *Про мову і переклад*. Київ: Либідь.

46. Чернов, Г. В. (1958). К вопросу о передаче безэквивалентной лексики при переводе советской публицистики на английский язык. *Ученые записки 1-го МГПИИЯ*, (16).

47. Bell, A. (2001). *Approaches to Media Discourse*. London: Sage.

48. Cottle, S., Hansen, A., Negrine, R., and Newbold, C. *Mass Communication Research Methods*. London: Springer Link.

49. Gillespie, M., and Toynbee, J. (2006). *Analysing media texts*. Oxford: OUP.

50. *Kiev, l'offerta di Yanucovich non ferma la protesta: nuovi assalti a palazzi pubblici*.(2014). Взято

3:
https://www.repubblica.it/esteri/2014/01/26/news/kiev_la_mediazione_fallisce_nuovo_assalto_a_sedi_del_governo-76950139/?ref=search

51. Kiev: rissa in parlamento tra comunisti e nazionalisti. (2014). Взято з: <https://video.repubblica.it/dossier/rivolta-ucraina-2013/kiev-rissa-in-parlamento-tra-comunisti-e-nazionalisti/161967/160458?ref=search>
52. Liberatore. R. (2017). *Da Berlino l'idea del modello Brexit per Ankara e Kiev*. Взято з: <https://ricerca.repubblica.it/repubblica/archivio/repubblica/2017/12/27/da-berlino-lidea-del-modello-brexit-per-ankara-e-kiev14.html>
53. Lucia. T. (2015) *Kiev: un anno fa il massacro di Piazza Maidan*. Взято з: <https://video.repubblica.it/dossier/rivolta-ucraina-2013/kiev-un-anno-fa-il-massacro-di-piazza-maidan/192685/191647?ref=search>
54. Miranda.R. (2014). *Chi è Vitali Klitschko, l'ex pugile che infiamma l'Ucraina*. Взято з: <https://formiche.net/2014/01/vitali-klitschko-pugile-ucraina/>
55. Pucciarelli. M. (2022). *Manifestazione per la pace a Milano, Calenda contro Conte: "Qualunquista e di destra". Rosato: "Codardi voltano le spalle all'Ucraina"*. Взято з: https://milano.repubblica.it/cronaca/2022/11/05/news/manifestazione_pace_milano_ucraina_oggi_moratti-373065936/?ref=search
56. Sportivi e dentisti In Parlamento è l'ora dei perfetti sconosciuti. La Repubblica, 2019.
57. *Ucraina, arrestato l'interprete del premier. "Spiava per conto della Russia". Nelle foto con May e Biden*. (2017). Взято з: https://www.repubblica.it/esteri/2017/12/21/news/ucraina_arrestato_interprete_del_governo_era_spia_al_servizio_di_stato_nemico_-184795125/?ref=search
58. *Ucraina, in gravi condizioni per il coronavirus l'ex premier Tymoshenko*. (2020). Взято з: https://www.repubblica.it/esteri/2020/08/24/news/ucraina_in_gravi_condizioni_per_il_coronavirus_l_ex_premier_tymoshenko-265341999/?ref=search

RIASSUNTO

Lo scopo della tesi è stato quello di indagare e analizzare le principali modalità di traduzione delle realia linguistiche socio-politiche ucraine nel discorso mediatico italiano. I principali compiti della ricerca sono stati: definire il concetto di "realia" come fenomeno linguistico, analizzare le caratteristiche delle parole-realìa e fornire la loro classificazione; definire il concetto di "discorso mediatico" e la presentazione delle sue caratteristiche; indicare modalità di adattamento delle realia linguistiche ucraine alla lingua italiana; – indagare l'uso delle realia socio-politiche ucraine nel discorso mediatico italiano.

L'oggetto della ricerca sono le moderne realia sociali e politiche ucraine. Oggetto dello studio sono le caratteristiche strutturali e stilistiche e le modalità di traduzione delle moderne realia linguistiche ucraine.

La tesi si compone di un'introduzione, tre capitoli con conclusioni a ciascuno di essi, conclusioni finali, un elenco delle fonti utilizzate, un elenco delle fonti bibliografiche utilizzate e una sintesi in italiano.

L'introduzione motiva la scelta del tema di ricerca e la sua rilevanza, formula l'obiettivo e il compito del lavoro, definisce l'oggetto, l'oggetto e i metodi della ricerca, evidenzia la novità scientifica e il significato pratico dei risultati ottenuti.

Nel primo capitolo vengono delineati i fondamenti teorici dello studio del concetto di realia, le sue caratteristiche generali, le principali definizioni proposte da vari scienziati, vengono forniti i metodi per classificare la realia, il concetto di discorso mediatico e gli scienziati che hanno prestato attenzione a questo concetto sono delineati.

La seconda parte del lavoro prende in esame lo studio delle realia sociali e politiche nello spazio mediatico e le principali modalità di traduzione delle realia in altre lingue, verranno presi in considerazione i metodi di traduzione più utilizzati e verranno descritti i vantaggi e gli svantaggi del loro utilizzo.

Il terzo capitolo è dedicato allo studio dell'uso e dei modi di tradurre le realia linguistiche socio-politiche ucraine sull'esempio del loro uso nelle fonti del discorso

mediatico italiano.

Nel nostro tempo esistono classificazioni delle realia basate sulle seguenti caratteristiche: geografiche, locali, temporali, semantiche, grammaticali, fonetiche e altre. La classificazione più dettagliata delle realia linguistiche è stata fatta dai linguisti S.I. Vlahov e SP, Florin. Hanno ampliato la classificazione delle realia in base al sapere storico e locale, tenendo conto di fattori quali lingua, grado di "padronanza", prevalenza, forma e metodi di traduzione. Secondo la loro classificazione, le realia sono suddivise in: realia geografiche ed etnografiche per soggetto e caratteristiche locali. Secondo la caratteristica del soggetto, le realia geografiche denotano i nomi di oggetti di geografia fisica e meteorologia, i nomi di oggetti geografici associati all'attività umana e i nomi di endemici. Le realia etnografiche denotano la vita quotidiana, il lavoro, l'arte, la cultura spirituale, gli oggetti etnici, misure e unità monetarie, realia sociali e politiche. Secondo la caratteristica locale, esistono realia proprie-estranee (nel piano di una lingua) e interno-esterne (nel piano di una coppia di lingue).

Sono stati evidenziati tre metodi di traduzione di queste unità: trascrizione e traslitterazione, calco e traduzione descrittiva. La questione della scelta di un certo metodo di traduzione rimane al traduttore, perché solo lui, basandosi sull'esperienza personale accumulata e sulla conoscenza dei paesi, delle persone e della loro cultura, può decidere quale metodo di traduzione dovrebbe scegliere.

Secondo i risultati dello studio dell'uso delle realia socio-politiche ucraine nel discorso mediatico italiano, emerge la conclusione dell'uso dominante del metodo di trascrizione e traslitterazione nel corso di tradurre la realia.